

ZINGEVING IN DE PLEEGZORG

Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen met
zingevingsvragen van pleegkinderen en behoeften van
pleegzorgprofessionals voor het verbeteren van de
ondersteuning hierbij

Janneke Pol – S3753263

Masteropleiding orthopedagogiek,
Faculteit GMW, Rijksuniversiteit
Groningen

B.E. Bartelink (eerste beoordelaar)

W.J. Post (tweede beoordelaar)

Afstudeerdatum: juli 2023

Totaal aantal woorden: 9693

Samenvatting

Nederlands

Onderzoek laat zien dat zingeving van groot belang is voor iedereen. Voor pleegkinderen kan een uithuisplaatsing of de traumatische gebeurtenissen voor de uithuisplaatsing zorgen voor een verminderde zingeving. Door als pleezorgprofessional aandacht te hebben voor de zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen kunnen zij de pleegkinderen ondersteunen bij het zoeken naar antwoorden op hun zingevingsvragen. Desondanks blijkt uit de literatuur dat in de praktijk pleezorgprofessionals onvoldoende aandacht schenken aan dit thema, o.a. door een gebrek aan kennis. Om zingeving meer een terugkerend thema te laten zijn tussen pleezorgprofessionals en pleegkinderen is er kennis nodig over de behoeften van pleezorgprofessionals als het gaat om het verbeteren van deze ondersteuning. In dit onderzoek is er daarom gekeken naar de ervaringen van pleezorgprofessionals met zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen en naar wat de pleezorgprofessionals nodig hebben om zich voldoende toegerust te voelen om deze pleegkinderen hierbij te ondersteunen. Dit is onderzocht door middel van kwalitatief onderzoek in de vorm van diepte-interviews met zes pleezorgprofessionals. Uit de ervaringen van de respondenten blijkt dat zij voornamelijk te maken hebben met alledaagse en existentiële zingevingsvragen van pleegkinderen. De interviewresultaten laten zien dat de respondenten zich onvoldoende bekwaam ervaren als het gaat om het herkennen van en begeleiden bij zingeving van pleegkinderen. Onder de respondenten is er behoefte aan kennis en verdieping om dit te verbeteren.

Abstract

Engels

Previous studies show that meaning-making is very important for everyone. For foster children, the out-of-home placement or traumatic events before the out-of-home placement can reduce their meaning in life. By paying attention as a professional to the foster children's questions and needs about their meaning-making, they can support the foster children by searching for answers to their questions. Nevertheless, the available literature shows that in practice foster care professionals pay insufficient attention to this subject. This is partly due to a lack of knowledge. To increase the attention for foster children's meaning-making among foster care professionals, knowledge is needed about the needs of foster care professionals to better support foster children. In this study, therefore, we focused on the experiences of foster care professionals with foster children's meaning-making questions and needs and on the needs of foster care professionals to feel sufficiently equipped to support these foster children with their meaning-making issues. Qualitative research has been done through interviews with six foster care professionals. The experiences of the respondents show that they mainly deal with foster children with everyday and existential questions about meaning-making. The interview results show that the respondents feel insufficiently competent when it comes to recognizing these meaning-making questions and supporting foster children with these questions. Among the respondents, there is a need for knowledge and in-depth knowledge to improve this.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Abstract	3
Inleiding	5
Leeswijzer	7
Theoretisch kader	8
Pleegzorg	8
Zingeving en gezondheid	9
Zingeving in de pleegzorg	9
Pleegzorgprofessionals en zingeving	11
Methode	14
Onderzoekspopulatie en steekproef	14
Data-verzameling	15
Data-analyse	16
Borging kwaliteit	19
Ethische aspecten van het onderzoek	19
Resultaten	21
Zingeving en pleegkinderen	21
Pleegzorgprofessionals over zingeving	22
Ondersteuning van pleegkinderen met zingevingvragen	23
Deskundigheid van pleegzorgprofessionals betreffende zingeving	25
Behoeften van pleegzorgprofessionals	26
Conclusie en discussie	28
Conclusie	28
Discussie	29
Beperkingen van het onderzoek	31
Aanbevelingen voor vervolgonderzoek	32
Aanbevelingen voor de praktijk	33
Literatuurlijst	34
Bijlage 1. Informatiebrief respondenten	39
Bijlage 2. Toestemmingsformulier	41
Bijlage 3. Interviewinstrument	42
Bijlage 4. Codeboek	49

Inleiding

Volgens het Nederlands Jeugdinstituut verbleven in 2022 in Nederland 21.705 kinderen en jongeren in een pleeggezin (NJI, 2023). Door omstandigheden kunnen zij (tijdelijk) niet door hun eigen ouders worden opgevoed. Deze kinderen ontvangen van pleegouders tijdelijk verblijf, verzorging en vervanging van de oorspronkelijke opvoedingssituatie (Strijker, 2009). Bij het matchen van een pleegkind met een pleeggezin wordt er gestreefd naar de beste match, wat vaak een ingewikkeld proces is, doordat er veel verschillende factoren een rol spelen (Pleegzorg.nl, 2023a). Zowel praktisch moet het een goede match zijn, maar ook de context van het pleegkind en het pleeggezin moeten enigszins bij elkaar passen (Zeijlmans et al., 2017).

‘Waarom overkomt mij dit?’ ‘Waarom woon ik hier en niet bij mijn ouders?’ Dit zijn voorbeelden van zingevingsvragen die pleegkinderen zichzelf kunnen stellen (Mulder, 2014). In de afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar zingeving in relatie tot stressvolle gebeurtenissen. Feder et al. (2011) definiëren zingeving als ‘de mogelijkheid om betekenis te vinden in zelfs de meest stressvolle gebeurtenissen’. Zij (Feder et al., 2011) stellen dat religie een vorm kan zijn om zingevingsvragen te beantwoorden en zin aan het leven te geven. Echter neemt de belangstelling voor religie, met name onder jongeren, steeds verder af (CBS, 2021). Zingeving kan worden gezien als een behoefte die ieder mens heeft om met stress of trauma om te kunnen gaan (Kopacz et al., 2019). Onderzoek van zowel Cavanaugh et al. (2020) als van Park (2010) toont aan dat zingeving van groot belang is in de pleegzorg, omdat een tekort hieraan het omgaan met de uithuisplaatsing kan bemoeilijken. De aanwezigheid van voldoende zingeving zorgt er namelijk voor dat men zich beter kan aanpassen aan een stressvolle gebeurtenis, zoals een uithuisplaatsing (Cavanaugh et al., 2020; Park, 2010). Ook laat het zien dat een tekort aan zingeving negatieve invloed kan hebben op het mentale welzijn van de pleegkinderen en dit kan vervolgens ook het pleegzorgproces negatief beïnvloeden (Cavanaugh et al., 2020; Park, 2010). Spiritualiteit en religie zijn voorbeelden die voor zingeving kunnen zorgen; voor pleegkinderen kan het een coping strategie vormen om met de gebeurtenissen die zij doormaken om te gaan (Jackson et al., 2010). Het thema ‘zingeving’ wordt in het theoretisch kader verder uitgewerkt.

Pleegzorgprofessionals dienen aandacht te hebben voor zingevingsthema’s en zingevingsvragen bij pleegkinderen. Echter geven veel pleegzorgprofessionals aan niet goed te weten wat zingeving inhoudt en hoe zij hier aandacht voor kunnen hebben in hun werk (Mulder, 2014). Volgens Mulder (2014) zorgt dit ervoor dat er tot op heden nog te weinig

aandacht is voor dit belangrijke onderwerp. Daarnaast hebben pleegzorgprofessional soms te maken met de verschillen tussen het biologische gezin en het pleeggezin, bijvoorbeeld op het gebied van normen en waarden, hoe zij naar de wereld kijken of religie (Van De Koot-Dees et al., 2023). Lee (2019) stelt in zijn onderzoek dat hoewel de laatste jaren steeds meer bekend wordt dat spiritualiteit een belangrijke rol speelt binnen het sociale werk, het veel professionals toch nog niet lukt om dit in de praktijk tot uiting te laten komen. Meestal komt dit doordat in hun manier van werken deze nieuwe kennis nog niet is doorgevoerd. Aandacht voor zingeving vraagt namelijk van de professional om op een andere manier naar zijn of haar cliënt te kijken, meer in de geest van de cliënt (Lee, 2019).

Dat de rol van zingeving in de jeugdzorg ook een vraag is die speelt bij organisaties, blijkt wel uit eerdere initiatieven van Leger des Heils en Jeugdhulp Friesland. Zo liet Leger des Heils eerder onderzoek doen naar zingeving in de praktijk, waaruit duidelijk werd dat het meestal zingevingsvragen zijn die de basis vormen voor de problematiek van hun cliënten (Pols, 2012). Uit behoefteonderzoeken, die de afgelopen jaren bij Jeugdhulp Friesland zijn gedaan, is gebleken dat veel jongeren niet meteen een beeld hebben bij het woord ‘zingeving’, maar wel een grote hoeveelheid aan levensvragen hebben (Haarman, 2019; Hoek, 2020; Molenaar, 2014; Tilma, 2012; Verhoeven, 2014). Over de rol van zingeving binnen pleegzorg is dus inmiddels het één en ander bekend. Daarentegen is er nog weinig onderzoek gedaan naar wat de ervaringen en behoeften van pleegzorgprofessionals zelf zijn met betrekking tot de rol van zingeving in hun werk met pleegkinderen.

De doelstelling van dit onderzoek is om inzichtelijk te krijgen wat voor ervaringen pleegzorgprofessionals hebben met de zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen. Daarnaast beoogt dit onderzoek om inzicht te krijgen in de knelpunten die deze pleegzorgprofessionals ervaren op het gebied van het herkennen van en begeleiden bij zingevingsvragen. Het onderzoek dient inzicht te geven in wat er volgens pleegzorgprofessionals nodig is om de geconstateerde knelpunten weg te kunnen nemen, zodat zij zich voldoende toegerust voelen om pleegkinderen te begeleiden bij zingevingsvragen en zingevingsbehoeften.

Met dit thesis-onderzoek wordt daarom door middel van diepte-interviews met pleegzorgprofessionals antwoord gegeven op de onderzoeksvraag, die als volgt luidt:

“Wat voor zingevingsvragen en -behoeften herkennen pleegzorgprofessionals bij pleegkinderen en hoe voelen zij zich voldoende toegerust om dit te herkennen en hier begeleiding bij te bieden?”

Om antwoord te geven op deze onderzoeksvraag zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Hoe omschrijven pleegzorgprofessionals het belang van zingeving in het werk met pleegkinderen?
2. Wat voor ervaringen hebben pleegzorgprofessionals met zingevingsvragen en -behoeften bij pleegkinderen?
3. Welke strategieën gebruiken pleegzorgprofessionals om te reageren op de zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen?
4. Welke kennis en vaardigheden zijn volgens pleegzorgprofessionals nodig voor het herkennen van en begeleiden bij zingevingsvragen en -behoeften?
Welke knelpunten ervaren de pleegzorgprofessionals in het herkennen van en begeleiden bij zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen en wat is volgens hen nodig om deze weg te nemen?

Leeswijzer

Deze thesis is als volgt opgebouwd: de literatuurstudie over wat er al bekend is over het thema zingeving en pleegzorg staat beschreven in het theoretisch kader. Vervolgens wordt de methode van het onderzoek toegelicht. In het daaropvolgende hoofdstuk zijn de resultaten uitgewerkt. Deze resultaten vormen de basis voor de conclusie in het hoofdstuk conclusie en discussie. In dit hoofdstuk worden tevens de zwakke punten van het onderzoek, aanbevelingen voor vervolg onderzoek en aanbevelingen voor de praktijk beschreven.

Theoretisch kader

Pleegzorg

De definitie van pleegzorg zoals Strijker (2009) deze omschrijft luidt als volgt:

‘Pleegzorg is een vorm van zorg waarin pleegouders het pleegkind verblijf, verzorging en vervanging van de oorspronkelijke opvoedingssituatie bieden, in combinatie met professionele begeleiding van het pleegkind, de pleegouders en de ouders door een hulpverleningsinstelling.’

Het principe van pleegzorg is dat een kind, zodra het mogelijk is, weer teruggaat naar zijn of haar ouder(s) (Richtlijnen Jeugdhulp, 2019; Pleegzorg.nl, 2023b).

De opvoeding van een pleegkind doen pleegouders niet alleen. Er wordt altijd samengewerkt met een team van professionals rondom het pleegkind. Dit team kan bestaan uit een pleegzorgorganisatie, een pleegzorgbegeleider en een jeugdbeschermer (Pleegzorg.nl, 2023c). Het is volgens verschillende onderzoekers (de Baat & Lange, 2013; de Swart et al., 2016; Haans et al., 2009) als professional belangrijk om gedurende het pleegzorgproces respect en aandacht te hebben voor de belangen, wensen en gevoelens van de andere betrokkenen. Een goede samenwerking tussen de pleegouders, het pleegkind en het team van professionals waarin sprake is van onderlinge acceptatie en gezamenlijke doelen en afspraken, heeft namelijk een positief effect op de ontwikkeling van het pleegkind. De pleegzorgprofessional dient dan ook goed zicht te houden op de ontwikkeling en veiligheid van het kind en ook tijdig te signaleren wanneer de draagkracht van de pleegouders afneemt. De pleegzorgprofessional is er dus medeverantwoordelijk voor om het pleegzorgproces rondom een pleegkind succesvol te laten verlopen en te zorgen dat het pleegkind zich optimaal kan ontwikkelen (de Baat & Lange, 2013; de Swart et al., 2016; Haans et al., 2009). Steenbakkers et al. (2018) stellen dat pleegzorgprofessionals een belangrijk persoon kunnen zijn in het sociale netwerk van een pleegkind. Zij kunnen namelijk emotionele en praktische steun bieden en een gevoel van continuïteit en stabiliteit geven (Steenbakkers et al., 2018).

Volgens Goemans et al. (2015) heeft het plotseling tijdelijk of langdurig niet meer bij hun ouders wonen door een uithuisplaatsing grote invloed op pleegkinderen. Voorafgaand aan een uithuisplaatsing hebben pleegkinderen soms ook al ontwikkelings- en/of gedragsproblemen, ontstaan door bijvoorbeeld verwaarlozing of misbruik. In de meeste gevallen blijven deze problemen na een uithuisplaatsing bestaan of worden zelfs erger (Goemans et al., 2015). Onder pleegkinderen komen vaak posttraumatische stressstoornissen, trauma's, gedragsstoornissen, hechtingsstoornissen, stemmingsproblemen en middelenmisbruik voor (Landsverk et al., 2009).

Zingeving en gezondheid

Huber (2019) omschrijft de dimensie zingeving als een effectieve kracht die bijdraagt aan de gezondheid. Gebrek aan zingeving kan een mens dan ook minder weerbaar maken (van Meerten et al., 2020). Onderzoek van zowel Kopacz et al. (2019) als Wang et al. (2016) tonen aan dat voldoende aandacht voor zingeving bij kan dragen aan het verwerken van traumatische gebeurtenissen bij militairen of het kan mensen met een levensbedreigende ziekte hoop of betekenis geven. Volgens Cavanaugh et al. (2020) lukt het iemand bij voldoende zingeving namelijk om een traumatische of stressvolle gebeurtenis te verklaren vanuit hun overtuigingen in het leven of om hun overtuigingen in het leven om te zetten zodat ze betekenis kunnen geven aan een traumatische of stressvolle gebeurtenis en deze beter begrijpen. Zo kan zingeving ook bescherming bieden aan pleegkinderen bij hun stressvolle situatie van de uithuisplaatsing. Zingeving staat daarom in positief verband met psychologisch en fysiek welzijn (Cavanaugh et al., 2020).

Om mentale problemen bij pleegkinderen na een uithuisplaatsing te laten afnemen dient er aandacht te zijn voor de mentale gezondheid van pleegkinderen (Goemans et al., 2015), maar ook voor zingeving. Het model van Positieve Gezondheid, ontwikkeld door Institute for Positive Health, brengt gezondheid en zingeving samen en laat zien hoe verandering in zingeving invloed heeft op iemand zijn of haar gezondheid. In dit model wordt Positieve Gezondheid naast de dimensie zingeving beoordeeld aan de hand van vijf andere dimensies; lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren. In dit model staat de mens zelf centraal en niet hun klachten en gezondheidsproblemen. Er wordt gekeken naar iemand zijn of haar veerkracht en datgene wat voor hen betekenis geeft aan het leven (van Meerten et al., 2020).

Zingeving in de pleegzorg

Zingeving kan op meerdere manieren worden gedefinieerd. Smaling & Alma (2010) definiëren zingeving als volgt:

‘Een persoonlijke verhouding tot de wereld waarin het eigen leven geplaatst wordt in een breder kader van samenhangende betekenissen, waarbij doelgerichtheid, waardevolheid, verbondenheid en transcendentie worden beleefd, samen met competentie en erkenning, zodat ook gevoelens van gemotiveerd zijn en welbevinden worden ervaren’.

Deze definitie laat zien dat zingeving een breed begrip is en dit maakt de definitie dan ook niet heel werkbaar.

Mulder (2014) deed onderzoek naar hoe professionals in de residentiële jeugdzorg en pleegzorg professioneel kunnen omgaan met de zingevingsbehoeften van jongeren. Voor dit onderzoek van Mulder (2014) werd ook de definitie van Smaling & Alma (2010) gebruikt om zingeving te definiëren. Mulder (2014) heeft de definitie van zingeving concreter en meer werkbaar gemaakt door zingeving te onderscheiden in meerdere lagen, namelijk 1) alledaagse, 2) existentiële, 3) levensbeschouwelijke en 4) religieuze zingeving. Mulder (2014) omschrijft deze lagen als volgt: bij 1) alledaagse zingeving gaat het om zin die de hele dag voorkomt, zoals plezier hebben in de dagelijkse dagbesteding of het geven van betekenis aan zichzelf door middel van het uiterlijk. Wanneer deze alledaagse zingeving verstoord wordt en dagelijkse dingen niet meer vanzelfsprekend zijn, komt men in 2) de existentiële laag van zingeving. In deze laag komen er existentiële vragen, ofwel levensvragen, bij mensen op. Dit kunnen vragen zijn als ‘waarom doe ik wat ik doe?’ of ‘wat heeft het leven voor zin?’. Door antwoorden te zoeken op deze vragen proberen mensen zin te geven aan hun eigen levensverhaal. Zo kom je vervolgens in 3) de levensbeschouwelijke laag. Hierin beantwoordt men de levensvragen door zijn of haar visie over het leven te koppelen aan ervaringen of gebeurtenissen en zich bijvoorbeeld af te vragen: ‘klopt mijn overtuiging hierover met hetgeen dat ik nu heb meegemaakt?’. Wanneer men in deze laag een geloofsovertuiging toepast, komt men terecht in de religieuze laag van zingeving. Binnen deze laag worden naast eigen overtuigingen en ervaringen ook overtuigingen die men meekrijgt vanuit opvoeding of vanuit de maatschappij meegenomen. Deze overtuigingen kunnen een religieuze oorsprong hebben, maar ook humanistisch of atheïstisch. Deze religieuze laag van zingeving is dus zeker niet alleen voor mensen die een religie aanhangen. Zo halen jongeren bijvoorbeeld steeds vaker hun overtuigingen van sociale media of uit muziek (Mulder, 2014).

Volgens Glavan et al. (2020) is ook voor het vormen van je identiteit zingeving nodig. Mensen zijn vaak hun hele leven lang bezig met de vraag ‘wie ben ik?’. Antwoord op deze vraag vormt men door levensgebeurtenissen te koppelen aan de persoon die je op dat moment bent en op die manier te begrijpen waar jouw persoonlijkheid vandaan komt. Na iedere (ingrijpende) gebeurtenis kan dit proces zich herhalen (Glavan et al., 2020). Uit onderzoek van Van De Koot-Dees et al. (2023) kan voor pleegkinderen het vormen van een eigen identiteit moeilijker zijn, omdat zij niet alleen met hun biologische ouders te maken hebben, maar ook met hun pleegouders, waardoor zij van twee kanten normen en waarden mee krijgen (Van De Koot-Dees et al., 2023). Ook kunnen de biologische ouders in een ander land wonen dan de pleegouders, waardoor een pleegkind te maken krijgt met verschillende culturen (Van De Koot-Dees et al., 2023).

Volgens Mulder (2014) hebben pleegkinderen er behoefte aan om gezien te worden door een zorgverlener; zij willen de ruimte voelen om hun verhaal te kunnen vertellen en willen dat de zorgverlener aansluit bij waar zij op dat moment mee bezig zijn om een gevoel van erkenning te ervaren. Uit het onderzoek van Mulder (2014) blijkt dat als het gaat om de begeleiding rondom zingeving 1) pleegkinderen het prettig vinden om af en toe een goed gesprek te hebben met een zorgverlener over wat hem of haar bezighoudt en 2) pleegkinderen graag ondersteuning van een pleegzorgprofessional krijgen bij het zoeken naar antwoorden op hun existentiële vragen. Bovendien bleek uit een onderzoek van Steenbakkers et al. (2016) naar de ervaringen van pleegkinderen rondom het delen van hun verhaal, dat het praten met anderen over hun eigen levensgebeurtenissen verschillende functies kent, waaronder betekenis geven aan deze levensgebeurtenissen zoals de uithuisplaatsing en het wonen bij pleegouders. Dit komt doordat het praten over herinneringen bijdraagt aan het vormen van je levensverhaal en je hierdoor jezelf en je verleden leert kennen en begrijpen. De deelnemers aan dit onderzoek geven aan dat het praten over hun levensverhaal hen heeft geholpen om het verleden te verwerken en om te gaan met de situatie waarin zij zich bevinden (Steenbakkers et al., 2016). Deze pleegkinderen zijn bezig op de levensbeschouwelijke laag van zingeving waar Mulder (2014) over schrijft. Zij geven namelijk betekenis aan hun leven door over hun levensgebeurtenissen na te denken en hierover te praten en zo hun visie over het leven bij te stellen om de gebeurtenis beter te begrijpen (Mulder, 2014).

Daarnaast kan volgens Mitchell (2016) bij pleegkinderen het proces van zoeken naar betekenis en zin na de uithuisplaatsing een gevoel van angst opwekken door de onzekerheid die het met zich meebrengt. Ook stelt Mitchell (2016) dat deze zoektocht een uitdaging kan zijn voor pleegkinderen, wanneer zij denken dat er niemand is met wie zij over hun vragen rondom zingeving kunnen praten en die hem of haar kan helpen bij de zoektocht naar antwoorden. Door hierover te praten met iemand en je gedachten te delen, bijvoorbeeld met een professional, kan de pijn en het schuldgevoel die veel van deze pleegkinderen ervaren afnemen (Mitchell, 2016).

Pleegzorgprofessionals en zingeving

Omdat pleegkinderen behoefte hebben aan het delen van hun ervaringen, wat bij kan dragen aan het vergroten van hun zingeving, moeten pleegzorgprofessionals zich er bewust van zijn dat pleegkinderen deze behoefte hebben (Steenbakkers et al., 2016). Door hier als professional voor open te staan en aandacht voor te hebben, kunnen zij het pleegkind ondersteunen in hun zoektocht naar zingeving (Steenbakkers et al., 2016).

Volgens Hodge (2022) moeten professionals pleegkinderen de vrijheid geven om hun spirituele kant te ontdekken en te uiten, omdat spiritualiteit voor pleegkinderen van grote waarde kan zijn. Het communiceren over zingeving vraagt om een aanpak die geschikt is om tot de diepere laag van het leven te komen (Hodge, 2022). Dijkstra (2007) stelt in zijn boek 'Gespreksvoering bij geestelijke verzorging' net als Glavan et al. (2020) dat het belangrijk is om je als professional in een gesprek te blijven verbazen over hetgeen je waarneemt bij je gesprekspartner en hier niet meteen over te oordelen. Dijkstra (2007) stelt verder dat het belangrijk is om te beginnen met het opbouwen van een vertrouwensband. Vervolgens kan volgens Smit & Smeets (2018) de professional bij het pleegkind vaststellen hoe het gaat of wat er speelt. Dit kan door middel van non-verbale en verbale signalen vanuit het pleegkind. Als de professional dit helder heeft kan de fase van verdieping worden ingegaan. Hierbij moeten de professional en het pleegkind door verschillende lagen heen. Soms gaat dit snel en bijna vanzelf, maar soms moet het pleegkind gestimuleerd worden om steeds een diepere laag aan te snijden. Dit stimuleren kan een professional doen door vragen te stellen die gericht zijn op emoties, betekenis en spiritualiteit. Zodra de diepere lagen zijn bereikt, kan een pleegkind uiteindelijk zingeving ervaren. Belangrijk bij dit alles is dat de professional alle tijd en aandacht heeft voor het pleegkind (Smit & Smeets, 2018). Daarnaast dien je als professional in je werk een open houding aan te nemen, ook wanneer de overtuigingen van de cliënt niet overeenkomen met jouw eigen overtuigingen (Glavan et al., 2020).

Verschillende studies (Akkermans & Van Leeuwen-den Dekker, 2010; Hoenders & Braam, 2020; Mulder, 2014) tonen aan dat ondanks dat het belang van zingeving duidelijk is, er nog niet altijd voldoende aandacht is voor zingeving bij jeugdigen in de jeugdzorg, hieronder valt ook pleegzorg. Dit komt onder andere doordat er nog niet bij iedere professional voldoende kennis is over zingeving. Ook het ontbreken van een eenduidige definitie maakt het voor de professional ingewikkeld om zingeving te duiden. Er wordt vaak onterecht bij zingeving nog enkel gedacht aan levensbeschouwing en religie. Ook geven sommige professionals aan niet goed te weten wat de relevantie is van zingevingsvragen en hoe zij hierbij kunnen begeleiden. Soms kiezen professionals ervoor om het thema zingeving niet aan te kaarten, omdat ze denken dat dit een persoonlijk domein is van de cliënt en zij zich daar niet mee zouden moeten bemoeien (Akkermans & Van Leeuwen-den Dekker, 2010; Hoenders & Braam, 2020; Mulder, 2014). Dit past bij een opvatting die volgens Knippenberg (2006) over het algemeen vaker in Nederland voorkomt als het om religie gaat. Door de secularisatie in Nederland verplaatste religie zich van de publieke sfeer naar de privésfeer. Dit heeft ervoor gezorgd dat religie in Nederland wordt gezien als iets wat zich binnen de

privésfeer afspeelt (Knippenberg, 2006). Blenkers & Groen (2008) stelden eerder vast dat professionals vaak onvoldoende bekwaam zijn om te werken met zingevingsthema's in de begeleiding van jongeren. Echter is dit wel een verouderd onderzoek en dus is het niet met zekerheid te zeggen dat dit heden ten dage nog steeds het geval is. Tevens bleek uit een onderzoek van Oxhandler et al. (2015) naar de opvattingen en gedragingen van sociaal werkers, dat in hun opleiding de thema's spiritualiteit en religie nauwelijks tot niet aan bod kwamen. Het gaat hierbij wel om een onderzoek uit de Verenigde Staten en dus kan met dit onderzoek niet worden gezegd dat dit in Nederland ook het geval is. Om zingeving meer naar voren te laten komen in de begeleiding tijdens een pleegzorgproces is het dus van belang dat er inzicht wordt verkregen in dit soort knelpunten en deze worden weggenomen.

Methode

Onderzoeksdesign

Dit thesis-onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met Jeugdhulp Friesland. Jeugdhulp Friesland is onder leiding van de Universiteit voor Humanistiek in 2022 gestart met een meerjarig onderzoeksproject met betrekking tot zingevingsthema's bij jongeren, ouders en pleegouders. Het onderzoek maakt deel uit van de Kenniswerkplaats Geestelijke Verzorging van ZonMW. Bij het onderzoek van Jeugdhulp Friesland is de Universiteit Groningen betrokken als wetenschappelijke adviseur. De resultaten van dit thesis-onderzoek zijn onderdeel van de resultaten van het onderzoeksproject van Jeugdhulp Friesland. Dit onderzoek betreft een case study waarbij gebruik is gemaakt van een kwalitatieve dataverzamelmethode. Bij kwalitatief onderzoek wordt data verzameld in de vorm van woorden en wordt gebruikt om inzicht te krijgen in gedachten en ervaringen (Merkus, 2021). Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek, omdat dit de beste manier is om de ervaringen van pleegzorgprofessionals inzichtelijk te krijgen en om nog onbekende informatie te ontdekken. Als kwalitatieve dataverzamelmethode is er gekozen voor interviews (Flick, 2019). Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag en deelvragen zijn er zes interviews gehouden met professionals werkzaam in de pleegzorg. De interviews zijn verdeeld over twee interviewers. Het ging hierbij om diepte-interviews in individuele gesprekken. Er is voor deze manier van interviewen gekozen, omdat dit ervoor zorgt dat de visie en ervaringen van de geïnterviewden beter tot uiting komen dan bij een gestandaardiseerd interview of vragenlijst. Een diepte-interview wil zeggen dat het interviewinstrument bestaat uit een aantal thema's en ieder thema wordt geïntroduceerd door middel van één of meerdere open vragen waarop vervolgens wordt doorgevraagd (Flick, 2019).

Onderzoekspopulatie en steekproef

De onderzoekspopulatie van dit onderzoek bestaat uit pleegzorgprofessionals die werken met pleegkinderen. Voor dit onderzoek is de werving van respondenten gedaan door Jeugdhulp Friesland. De onderzoeker heeft daarom zelf geen steekproef gedaan. Jeugdhulp Friesland had zeven respondenten aangeleverd. Dit waren zeven professionals die werkzaam zijn binnen de pleegzorg. Uiteindelijk is er door één respondent afgezegd vanwege privéomstandigheden, waardoor het definitieve aantal respondenten voor dit onderzoek op zes is uitgekomen. Tabel 1 geeft een overzicht van de respondenten. De respondenten ontvingen

voorafgaand aan het interview een informatiebrief (zie Bijlage 1) met informatie over het onderzoek en hoe er met hun gegevens werd omgegaan.

Tabel 1

Respondenten en kenmerken

Respondent	Geslacht	Leeftijd	Functie	Werkervaring ^a	Opleiding	Organisatie
R1	Vrouw	40	Pleegzorgbegeleider	5 jaar	Maatschappelijk werk (HBO)	Leger des Heils
R2	Vrouw	45	Pleegzorgbegeleider	13 jaar	Sociaal Pedagogisch Hulpverlening (HBO)	Jeugdhulp Friesland
R3	Vrouw	45	Pleegzorgbegeleider Screener en opleider van nieuwe pleegouders	17 jaar	Sociaal Pedagogisch Hulpverlening (HBO)	Leger des Heils
R4	Vrouw	41	Gezinsvoogd Jeugdbeschermer	15 jaar	Pedagogiek (HBO)	Regiecentrum Bescherming en Veiligheid
R5	Vrouw	52	Ambulant pleegzorgwerker	13 jaar	Inrichtingswerk (HBO)	Jeugdhulp Friesland
R6	Vrouw	45	Ambulant pleegzorgwerker	13 jaar	Sociaal Pedagogisch Hulpverlening (HBO)	Jeugdhulp Friesland

^a Met werkervaring wordt het aantal jaar ervaring in de huidige functie bedoeld.

Data-verzameling

Voorafgaand aan de interviews is er een korte literatuurstudie gedaan om inzicht te krijgen in de kennis die er als is over het onderwerp. Door Jeugdhulp Friesland was er een

concept voor het interviewinstrument ontwikkeld. Met behulp van de korte literatuurstudie en met het concept wat er vanuit Jeugdhulp Friesland lag is er een definitief interviewinstrument gemaakt (zie Bijlage 3). De interviews zijn afgenomen in de maanden mei en juni 2023.

Dit thesis-onderzoek gaat in op een deel van het interviewinstrument. De overige onderdelen zijn toegevoegd aan dit instrument, omdat dit instrument ook voor een ander onderzoek gebruikt werd. Omdat het definitieve interviewinstrument ook werd gebruikt voor een ander onderzoek, is voor de resultaten niet het gehele interviewinstrument gebruikt. De volgende thema's kwamen in het interviewinstrument aan bod: a) persoonlijke zingeving, b) zingeving in het werk, c) de rol van de eigen zingeving in de zorg voor zingeving bij cliënten, d) aandacht voor en begeleiding bij zingevingvragen, Dit thesis-onderzoek gaat in op de vraag 'hoe zou u de rol van zingeving in uw werk omschrijven?' en de onderdelen d) aandacht voor en begeleiding bij zingevingvragen, e) belemmeringen en knelpunten in de aandacht voor en begeleiding bij zingeving en f) ondersteuningsbehoeften in de zorg voor zingeving.

Tegelijkertijd met het afnemen van de interviews is er een uitgebreidere literatuurstudie gedaan en daarmee zijn de deductieve codes opgesteld (zie Tabel 2).

Data-analyse

De interviews zijn opgenomen door middel van audio-opnames en aan de hand van deze opnames zijn de interviews getranscribeerd. De transcripten zijn vervolgens geanalyseerd door middel van een inhoudsanalyse om tot een conclusie te komen. Het analyseren van de transcripten is gedaan met behulp van het programma Atlas.ti. In dit programma is de inhoud van de transcripten gecodeerd. Dat wil zeggen dat de data werd gecategoriseerd en samengevat door fragmenten uit de data te labelen met codes. Voor het coderen is een combinatie van inductief en deductief coderen gebruikt, waarbij in de eerste ronde er deductief gecodeerd is en in een tweede ronde inductief. Op deze manier is met het deductief coderen eerst gekeken of de al bestaande theorie klopt en is vervolgens met het inductief coderen gekeken naar patronen om een nieuwe theorie te vormen. De deductieve en inductieve codes zijn weergegeven in Tabel 2, waarbij de inductieve codes cursief zijn weergegeven. De betekenissen van de codes staan beschreven in een codeboek in Bijlage 4. Tijdens het coderen zijn niet alle deductieve codes gebruikt en daarom zijn deze codes doorgehaald in Tabel 1. De uitkomst van de analyse is uitgewerkt in het hoofdstuk 'resultaten'.

Tabel 2*Deductieve en inductieve codes in Atlas.ti*

Thema	Codes
Belang van zingeving	Aanpassen aan Betekenis geven <i>Drijfveer/motivatie</i> Omgaan met uithuisplaatsing Omgaan met/verwerken van Positieve invloed mentaal
Ervaringen met zingevingsvragen en -behoeften	Alledaagse zingeving Existentiële zingeving <i>Geen behoefte</i> Identiteit Levensbeschouwelijke zingeving <i>Loyaliteit</i> <i>Puber</i> Reden uithuisplaatsing Religieuze zingeving <i>Zingeving niet specifiek</i>
Strategieën professional	Aansluiten Erkenning geven <i>Externe hulp</i> <i>Gevoel/vraag mag er zijn</i> <i>In gesprek gaan</i> Levensgebeurtenissen bespreken <i>Levenslijn</i> Ondersteuning bij antwoorden <i>Open houding</i> <i>Oppakken met pleegouder of andere naaste</i> Ruimte geven/luisterend oor <i>Uitleg geven/informatie geven</i>
Kennis en vaardigheden	<i>Betrokken</i> <i>Eerlijk zijn</i>

	<i>Interesse tonen/doorvragen</i>
	Niet-oordelende houding
	Non-verbale signalen
	Open staan
	<i>Respectvol</i>
	Stimuleren
	Verbale signalen
	Vertrouwensband
	Vrijheid spirituele kant
Knelpunten	Begeleiding onbekend
	Betekenis onbekend
	<i>Frequentie</i>
	<i>Geen vertrouwen</i>
	Hoe aandacht onbekend
	<i>Lastig om onderwerp zingeving te pakken te krijgen</i>
	Levensbeschouwing/religie
	Niet in opleiding
	<i>Onvoldoende toegerust</i>
	Persoonlijk domein
	<i>Reflectie in opleiding</i>
	Relevantie onbekend
	<i>Te weinig aandacht voor</i>
	Verschillen gezinnen
	<i>Verschillende religie/verschillende kijk op leven</i>
	<i>Voldoende toegerust</i>
	<i>Wel zingeving in opleiding</i>
Behoeften t.b.v. verbetering	<i>Behoeftte aan meer kennis/verdieping</i>
ondersteuning bij zingeving	<i>Behoeftte aan tools</i>
	<i>Behoeftte aan training/scholing</i>
	<i>Bewustwording nodig</i>
	<i>Hulp binnen casuïstiek</i>

Themadag zingeving

Toepassen in de praktijk

Vertaalslag maken naar zingeving

Noot.

Cursief = inductieve codes

Doorgehaald = ongebruikte codes na analyseren in Atlas.ti

Borging kwaliteit

Om de betrouwbaarheid van de interviews te vergroten is er door middel van een training, aangeboden door Jeugdhulp Friesland, aan de interviewers geleerd hoe te communiceren over het thema ‘zingeving’. Daarnaast zijn er, om te bewaken dat het interviewinstrument door beide interviewers zoveel mogelijk op dezelfde manier gebruikt zou worden, voorafgaand aan de interviews twee test-interviews afgenomen (Flick, 2019). Hierbij wisselden de interviewers de rol van interviewer en observator af. Naar aanleiding hiervan hebben de interviewers kleine aanpassingen gedaan in het interviewinstrument en is afgestemd hoe de uiteindelijke interviews zouden verlopen.

Voor de intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid zijn de interviews afgenomen bij eenzelfde doelgroep, namelijk pleegzorgprofessionals, is bij elk interview hetzelfde interviewinstrument gebruikt en is voor ieder interview evenveel tijd genomen. Hierdoor zijn de interviews met elkaar te vergelijken. Ten behoeve van de intrabeoordelaarsbetrouwbaarheid zijn alle transcripten door één onderzoeker gecodeerd en geanalyseerd (Flick, 2019).

Ethische aspecten van het onderzoek

Via de Universiteit voor Humanistiek is ethische goedkeuring verkregen voor dit onderzoek, waarbij afgesproken is dat de werving van respondenten voor dit onderzoek door Jeugdhulp Friesland wordt gedaan. Alle respondenten zijn geïnformeerd over het onderzoek en het interview door middel van een informatiebrief. In deze brief staat aangegeven dat er bij dit onderzoek twee onderzoekers betrokken zijn, die de data verwerken. Tevens is door middel van deze brief toestemming gevraagd aan de deelnemers om hen te mogen interviewen. Voor deze toestemming was er een formulier bijgevoegd bij de brief waarop de deelnemer een handtekening kon zetten om toestemming te geven (zie Bijlage 2).

Daarnaast hadden de student en Jeugdhulp Friesland gedurende het thesis-onderzoek de beschikking over de opnames en de anonieme transcripten van de interviews. Deze werden door de student op de daarvoor bestemde Y-schijf bewaard. Na afloop van het thesis-onderzoek zijn de opnames en transcripten door de student vernietigd. Jeugdhulp Friesland bewaart de opnames en transcripten nog tot tien jaar na afloop van het onderzoek op een beveiligde server.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de uitkomsten van de interviews uiteengezet. Allereerst wordt beschreven op welke manier zingeving is ingebed in de organisaties waar de respondenten werkzaam zijn. Daarna worden de resultaten van de interviews gepresenteerd, welke zijn onderverdeeld in thema's. De thema's die aan bod komen zijn: 1) Zingeving en pleegkinderen, 2) Pleegzorgprofessionals over zingeving, 3) Ondersteuning van pleegkinderen met zingevingsvragen, 4) Deskundigheid van pleegzorgprofessionals betreffende zingeving en 5) Behoeften van pleegzorgprofessionals. Ter ondersteuning van de bevindingen worden citaten uit de interviews gebruikt. Een overzicht van de respondenten en kenmerken is weergegeven in Tabel 1.

Bij het Leger des Heils speelt de Christelijke religie een grote rol, doordat er gewerkt wordt vanuit de visie van de Bijbel, waarbij iedereen ertoe doet en iedereen zoveel kansen krijgt als nodig. De organisaties Jeugdhulp Friesland en het Leger des Heils beschikken beiden over een geestelijk verzorger. Een geestelijk verzorger kan een cliënt begeleiden bij het vinden van eigen antwoorden, zin en levenskracht. Door gesprekken met een geestelijk verzorger kan een cliënt hoop, zelfvertrouwen of moed terugkrijgen (Jeugdhulp Friesland, z.d.). Bij deze organisaties wordt er dus op deze manier aandacht geschonken aan zingeving. De organisatie Regiecentrum Bescherming en Veiligheid werkt niet vanuit een religieuze overtuiging en beschikt niet over een geestelijk verzorger.

Zingeving en pleegkinderen

Alle zes respondenten kunnen meerdere voorbeelden geven van hun ervaringen met de zingevingsvragen van pleegkinderen. Over het algemeen hebben ze te maken met alledaagse en existentiële zingevingsvragen en soms levensbeschouwelijke zingeving. Deze vragen gaan dan veelal over identiteit, loyaliteit of de reden van hun uithuisplaatsing. De vragen die door de respondenten worden genoemd die bij alledaagse zingeving passen zijn 'Wie ben ik?', 'Waar hoor ik?' of 'Wat hoort bij mij en wat niet?'. De voorbeelden bij existentiële vragen zijn 'Hoe kan ik een oké dochter/zoon/pleegdochter/pleegzoon zijn?', 'Welke rol mogen/willen mijn biologische ouders spelen en wat wil ik daar zelf mee, hoe belangrijk is dat voor mij?', 'Doe ik er wel goed aan als ik zeg dat ik mijn ouders niet wil zien en vind ik dat niet zelig?', 'Waarom is mijn moeder überhaupt zwanger van mij geraakt?', 'Waarom woon ik niet thuis?' of 'Waarom lukt het mijn ouders niet om voor mij te zorgen?'. Een voorbeeld van een levensbeschouwelijke zingevingsvraag die door de respondenten wordt

genoemd is ‘Waarom is mijn leven gelopen zoals het is gelopen?’. Een respondent (R4) zegt: *“Er speelt nu met een meisje, die zit in de puberleeftijd en die vraagt zich eigenlijk af ‘voor mij zijn al vier andere zussen uithuisgeplaatst en toen kwam ik nog, waarom?’”* Door diezelfde respondent (R4) wordt ook gezegd: *“Dan wordt bijvoorbeeld gevraagd ‘waarom kan mijn moeder nu wel voor mijn broertje zorgen en niet voor mij?’”*

Verder worden zingeingsvragen benoemd door de respondenten die gaan over acceptatie door pleegouders en toekomst. Ook vragen als ‘Voor wie doe ik ertoe?’ en ‘Wie geeft er nu echt om mij?’ komen voorbij. Twee van de zes respondenten gaven aan pleegkinderen te hebben meegemaakt die met suïcidale gedachten zaten en soms letterlijk zeiden ‘Ik wil niet meer leven’.

Toch werd door alle respondenten ook regelmatig ervaren dat pleegkinderen geen behoefte hadden om met hem of haar in gesprek te gaan over bijvoorbeeld zingeving. Hierbij geven zij aan dat dit komt omdat het pleegkind graag zo normaal mogelijk wil zijn, het pleegkind iemand anders heeft waarmee hij of zij dit soort gesprekken kan voeren of het pleegkind de respondent niet als neutraal persoon ziet. Over dat laatste punt zegt een respondent (R6) het volgende: *“Hij ziet mij niet als een neutraal persoon, hè, ik ben van de pleegzorg, ik ben ook gekoppeld aan moeder.”* De respondenten zien dit niet als een probleem, zolang het pleegkind maar iemand anders heeft waar hij of zij mee kan praten.

Pleegzorgprofessionals over zingeving

Alle respondenten kunnen één of meerdere ervaringen met zingeving bij pleegkinderen en bijbehorende vragen noemen. Echter geven de respondenten ook aan dat ze de door hun genoemde vragen eigenlijk nooit als ‘zingeving’ beschouwen. De zingeingsvragen van pleegkinderen zijn er dus wel, maar het krijgt niet altijd de naam ‘zingeving’ of ‘zingeingsvragen’. Zo zegt één van de respondenten (R4) tijdens haar interview: *“Ja dat is eigenlijk ook wel een zingeingsvraag denk ik, als je die afpelt. Dus ze stellen ze wel, maar moet je dat misschien zelf, weet niet, beter zo duiden ofzo.”* Een andere respondent (R2) zegt: *“Alleen denk ik dat wij het niet bewust zingeving noemen.”*

Over wat verstaan wordt onder zingeving in hun werk met pleegkinderen zijn drie van de zes respondenten het eens. Volgens hen gaat het bij zingeving om wat men belangrijk vindt in het leven en vormt het een drijfveer of motivatie voor waarom men leeft en waarom men dingen doet zoals je ze doet. Door een andere respondent (R2) wordt hier nog aan toegevoegd dat het praten over zingeving kan helpen om met levensgebeurtenissen om te gaan. Zij zegt

namelijk over zingeving: *“Als je het daar helemaal niet over zou hebben, dan zijn mensen veel sneller opgebrand.”* Zingeving wordt gezien als iets wat voor iedereen belangrijk is en dus ook voor pleegkinderen, maar op welke manier aandacht hiervoor dan relevant is voor specifiek pleegkinderen komt niet naar voren. Voor een enkeling is het lastig om uit te leggen wat zingeving betekent of wordt bij zingeving in eerste instantie vooral aan levensbeschouwing of religie gedacht.

Ondersteuning van pleegkinderen met zingevingsvragen

Als pleegkinderen beginnen over hun zingevingsvragen en/of -behoeften, wordt door de respondenten een luisterend oor geboden en wordt het pleegkind de ruimte gegeven om zijn/haar verhaal te doen. Verder nemen de respondenten een open houding aan en gaan zij met het pleegkind in gesprek over de zingevingsvraag die zij hebben. Een aantal respondenten geeft aan het pleegkind te laten weten dat het oké is dat hij/zij dat gevoel of die vraag heeft en dat dat er mag zijn. Hierover zegt een respondent (R3): *“Dat ik het ook belangrijk vind dat ze zelf dat mag aangeven. Dus als je even geen contact wil, dat dat prima is, dat ze dat mag zeggen.”*

Volgens vier respondenten is het belangrijk is dat je een niet-oordelende houding hebt. Daarmee bedoelen zij dat je geen oordeel hebt over dat wat het pleegkind vertelt, zo objectief mogelijk naar de situatie kunt kijken en vragen kunt stellen zonder dat daar een oordeel in zit. Door het merendeel van de respondenten wordt ook gezegd dat je open moet staan voor het verhaal of de vragen van het pleegkind. Soms is het ook nodig dat je door middel van vragen stellen het pleegkind moet stimuleren om naar een diepere of kwetsbaardere laag te kijken. Verder is het voor een aantal belangrijk om een vertrouwensband op te bouwen met het pleegkind, dat je respectvol bent en eerlijk aangeeft wat je wel en niet kunt betekenen voor het pleegkind. Bovendien zegt één van de respondenten (R1): *“Vragen stellen en oprecht geïnteresseerd zijn.”* Dit wordt ook door twee andere respondenten als belangrijk genoemd.

In de meeste gevallen wordt het pleegkind ook ondersteund door de respondenten bij het vinden van antwoorden op zijn of haar zingevingsvraag. Dit doen ze door mee te denken en samen te kijken naar oplossingen. Bij pleegkinderen die zingevingsvragen hebben over hoe hun leven is gelopen en waarom, worden de levensgebeurtenissen met het pleegkind besproken. Soms wordt dit gedaan aan de hand van het maken van een levenslijn, waarin alle levensgebeurtenissen zichtbaar worden. Waar gebeurtenissen nog onduidelijk zijn, probeert de respondent dan met behulp van een voogd of het dossier antwoord op te krijgen. Een respondent vertelt hierover dat zij ooit met een pleegkind een levenslijn heeft gemaakt en dat

dit heel zinvol was voor het pleegkind. Tijdens het maken van de levenslijn kwamen er opeens mooie herinneringen bij het pleegkind naar boven en hierover zei de respondent (R1): *“Dat is toch super. Dat je nu terugkijkt van ja, het is wel K-U-T geweest, maar ik heb het ook heel mooi gehad.”* Sommige pleegkinderen hebben volgens drie respondenten bij het beantwoorden van hun zingevingsvragen behoefte aan informatie of uitleg over wat hun rechten en plichten zijn en de mogelijkheden die zij hebben. In dat geval zoeken de respondenten dit uit en voorzien zij het pleegkind van de nodige informatie.

De respondenten in dit onderzoek geven daarentegen ook aan dat zij het belangrijk vinden dat zij niet degene zijn die de pleegkinderen helpt met hun zingevingsvragen of -behoeften. Hun voorkeur gaat ernaar uit dat de pleegkinderen dit kunnen oppakken met hun pleegouders of eventueel met vrienden. Een respondent (R5) zegt tijdens haar interview: *“In principe ook om de kracht bij pleegouders te leggen. Van kunnen jullie dit hier samen met mekaar over hebben? En hoe kun jij dit goed met je pleegouders bespreken? Zonder dat ik daarbij ben, dat zou het mooist zijn.”* Als pleegkinderen dit nog niet uit zichzelf met pleegouders oppakken, proberen de respondenten het pleegkind en/of de pleegouders te ondersteunen om dit wel samen op te kunnen pakken. Een respondent (R3) zegt hierover het volgende: *“Als zij niks met mij willen, nou dan niet, als ze maar iemand hebben om hun verhaal wel kwijt te kunnen. Dat hoeft niet per se met mij te zijn.”* In dit geval gaf de respondent aan samen met het pleegkind te kijken wie dan deze persoon zou kunnen zijn.

Als het gaat om zingevingsvragen, waarbij het voor de respondenten lastig is om het pleegkind te helpen, wordt vaak externe hulp ingezet. De respondenten noemen een aantal situaties waarin dit gebeurt. Om te beginnen als een pleegkind het nodig heeft om regelmatig over zijn/haar zingevingsvraag te praten en de respondent daarvoor niet vaak genoeg langskomt. Daarnaast als een pleegkind wel met een zingevingsvraag zit, maar hierover niet met de respondent wil praten. Of wanneer een pleegkind vastloopt in zijn/haar zingevingsvraag en de respondent merkt dat haar hulp niet of onvoldoende helpt. Tenslotte wordt de situatie genoemd waarbij het gaat om complexe zingevingsvragen rondom bijvoorbeeld suïcidaliteit of rouw. Over het inzetten van externe hulp zegt een respondent (R6): *“Kijk, als kinderen echt wel vastlopen, ja, dan regel je therapie of dan regel je een coach.”* De externe hulp die door de respondenten wordt ingezet is een coach, jeugd-ggz of een geestelijk verzorger, indien deze aanwezig is binnen de organisatie.

Deskundigheid van pleegzorgprofessionals betreffende zingeving

Tijdens de interviews gaven vier van de zes respondenten aan dat zingeving in hun opleiding niet een specifiek onderwerp was, maar wel was er veel sprake van reflectie en voor de respondenten heeft dit ook te maken met zingeving. Vijf respondenten voelen zich voldoende toegerust om de zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen te herkennen en hen hierbij te begeleiden. Dit lijkt echter in tegenspraak met de knelpunten die de respondenten in de interviews aankaarten. Met het benoemen van de knelpunten in de praktijk geven alle respondenten indirect namelijk aan zich toch niet voldoende toegerust te voelen om de zingevingsvragen van pleegkinderen te herkennen en hen hierbij te ondersteunen.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat er in het werk van de respondenten te weinig aandacht is voor zingeving. Ze zouden dit graag anders zien. Zo zei een respondent (R4): *“Het is eigenlijk een onderwerp waar we het nooit over hebben.”* Verder wordt er gezegd (R5): *“We maken heel veel verslagen, maar dit onderwerp staat er niet in.”* en (R6) *“Dus ik denk eigenlijk zou dat wel meer een terugkerend thema, echt nadrukkelijk mogen zijn in je begeleiding.”*

Ook wordt de frequentie van de contactmomenten tussen de respondenten en het pleegkind door twee respondenten als knelpunt ervaren. Zo zegt een respondent (R1): *“Als ik één keer in de drie maanden kom, dan als jij mij nu iets vertelt en ik kom er over drie maanden op terug, ach dan heb je het allang weer beleefd. Dus dan zijn die gesprekken anders dan wanneer ik vaker kom.”* Doordat de frequentie van de contactmomenten niet heel hoog is, bijvoorbeeld één keer in de zes weken, zijn de gesprekken met pleegkinderen vaak niet zo intens dat het over zingeving gaat en is het ook lastiger om ondersteuning te bieden als je er pas weken later weer op terug kunt komen. Echter twijfelt één respondent wel of zij dit anders zou willen zien en of een hogere frequentie wel meerwaarde heeft. Deze respondent (R6) zegt: *“Ik denk dat onze invloed nou niet persé heel groot is, hè voor de frequentie die wij komen. Daar zouden wij misschien als je ze vaker ziet, wel wat meer in kunnen doen. Maar nou, ik weet niet, of ik zie daar niet persé de meerwaarde van in.”* Dit heeft mogelijk te maken met dat voor de respondenten niet duidelijk is wat de relevantie van aandacht voor zingeving is.

Het wordt door drie respondenten als uitdaging ervaren als zijn/haar religie of zijn/haar kijk op het leven niet overeenkomt met dat van het pleegkind. Eén van de respondenten (R4) zegt: *“Weet je, maar ik geloof zelf in God. Dat zou ik haar wel gunnen, dat ze weet er is altijd één iemand voor wie jij er wel toe doet, maar dat kan ik niet op die manier zo delen met haar, vind ik vanuit mijn functie. Maar het is wel een lastige.”* Regelmatig

hebben de respondenten ook te maken met de verschillen tussen het pleeggezin en het biologische gezin. Hierdoor krijgt een pleegkind verschillende normen en waarden mee en een verschillende opvoeding. Voor deze pleegkinderen kan dat lastig zijn en volgens de respondenten is het voor de professional soms ook lastig om het pleegkind hierbij te ondersteunen als daar zingevingsvragen over zijn.

Tenslotte blijkt het voor twee respondenten dat het soms lastig is om in een gesprek het onderwerp zingeving aan te kaarten of het over zingeving te hebben. Hierover wordt gezegd (R4): *“Het is niet een onderwerp dat je nou heel snel met mensen te pakken hebt.”* en *“Alleen is het misschien meer het zoeken naar de aanvliegroute of de manier hoe je bij die laag komt.”* Door één van de respondenten (R6) wordt nog gezegd: *“Dat pleegkinderen niet altijd het vertrouwen voelen, of de veiligheid voelen om jou iets te vertellen. Nou, dat kan een belemmering zijn.”* en ook een andere respondent benoemd dit als lastig. Beide kwesties zorgen ervoor dat er dan ook niet vaak over zingeving gesproken wordt.

Behoeften van pleegzorgprofessionals

Om zich voldoende toegerust te kunnen voelen om de zingevingsvragen van pleegkinderen te herkennen en hen hierbij te begeleiden, hebben de respondenten hoofdzakelijk behoefte aan meer kennis en verdieping over het onderwerp zingeving. Het gaat hierbij om de basiskennis zoals wat het is, hoe je het kunt herkennen en wat je ermee kan in je begeleiding. Eén van de respondenten (R3) zegt over zingeving: *“Daar zou ik echt nog wel heel graag wat dieper induiken of meer van willen weten.”* Voor een enkele respondent is het fijn om meer kennis te krijgen van verschillende geloven en culturen. De respondenten ontvangen deze nieuwe kennis het liefst door middel van een training of scholing. Een logische vervolgstap zou zijn om te leren hoe ze deze kennis vervolgens kunnen toepassen in de praktijk en hoe ze zingeving kunnen inzetten als middel in hun werk. Uit de interviews blijkt ook dat het invoeren van een regelmatig terugkomende themadag over zingeving, bijvoorbeeld jaarlijks, gewenst wordt. Deze themadag kan dan worden gebruikt ter bewustwording en voor het overbrengen van nieuwe inzichten over zingeving. Een respondent (R5) zegt: *“Dat je jaarlijks gewoon een dag bij elkaar komt voor zingeving.”*

Daarnaast blijkt er onder de respondenten een grote behoefte te zijn aan leren hoe je de vertaalslag maakt van een vraag waar een pleegkind mee zit naar zingeving en wat onder zingeving valt, zodat men beter kan duiden welke vraag een zingevingsvraag is. Dit komt voort uit het al eerdergenoemde, namelijk dat zingevingsvragen vaak niet specifiek zo worden genoemd in hun werk, maar dat ze er wel zijn. Twee respondenten geven aan het daarom fijn

te vinden als iemand af en toe meekijkt met casuïstiek en hierover vervolgens meedenkt wat binnen een casus met zingeving te maken heeft.

Tenslotte geven twee respondenten aan dat er behoefte is aan tools die gebruikt kunnen worden in de praktijk. Hierbij gaat het om tools voor gespreksvoering. Als het gaat om gespreksvoering met jongeren is er behoefte aan een tool om op een natuurlijke manier over zingeving te praten. Zo wordt gezegd door een respondent (R4): *“Ik zou denk ik best wel behoefte hebben aan informatie of aan tools hoe je dat op een natuurlijke manier, he dat het ook niet ongemakkelijk wordt, dat je dat toch wat meer onderdeel kunt laten zijn van je gespreksvoering.”* Met jonge kinderen blijkt het lastiger om over zingeving te praten, omdat je met hen niet zo snel aan tafel zit en een gesprek voert. Voor de gespreksvoering met jonge kinderen is er daarom vraag naar tools in de vorm van een spel. Als voorbeeld wordt door een respondent (R6) gezegd: *“Nou aan de hand van wat voor spelmateriaal zou je dat kunnen doen? Een soort van spel of een soort van kaarten of vragen.”* Uit deze behoefte blijkt ook dat de respondenten het ingewikkeld vinden om met pleegkinderen over zingeving in gesprek te gaan.

Conclusie en discussie

Conclusie

In dit onderzoek is de volgende onderzoeksvraag onderzocht: “Wat voor zingevingsvragen en -behoeften herkennen pleegzorgprofessionals bij pleegkinderen en hoe voelen zij zich voldoende toegerust om dit te herkennen en hier begeleiding bij te bieden?”. Dit onderzoek is kwalitatief van aard, waarbij diepte-interviews zijn ingezet als onderzoeksmethode.

Uit de interviewresultaten kan geconcludeerd worden dat de respondenten de rol van zingeving in hun werk met pleegkinderen als belangrijk omschrijven, omdat het een pleegkind brengt tot het leven dat het leidt en de keuzes die het maakt. Daarentegen hebben zij niet volledig helder wat aandacht voor zingeving specifiek voor pleegkinderen kan betekenen. Verder kan geconcludeerd worden dat respondenten voornamelijk vragen bij pleegkinderen herkennen die beschouwd kunnen worden als zingevingsvragen met betrekking tot alledaagse en existentiële zingeving. Echter worden deze zingevingsvragen door de respondenten zelf niet gedefinieerd als zingevingsvragen. Volgens de respondenten is er onder pleegkinderen niet altijd de behoefte om het met een pleegzorgprofessional over zingeving of zingevingsvragen te hebben. De respondenten kiezen er over het algemeen voor om met de pleegkinderen over hun vragen en levensgebeurtenissen in gesprek te gaan en kijken eventueel of er anderen zijn die het pleegkind hierbij kunnen ondersteunen. Door de respondenten wordt vooropgesteld dat het belangrijk is dat een pleegzorgprofessional tijdens het in gesprek gaan met het pleegkind zonder oordeel luistert naar het verhaal van het pleegkind.

Uit de interviewresultaten komt naar voren dat de respondenten zich voldoende toegerust voelen om pleegkinderen in hun behoeften rondom zingeving(svragen) te voorzien. Echter geven zij ook aan dat zij uitdagingen ervaren in het herkennen van zingevingsvragen bij pleegkinderen en hen hierbij begeleiden. Daarnaast geven zij ook aan dat zij meerdere behoeften hebben om meer aandacht te kunnen hebben voor zingeving en pleegkinderen hierbij beter kunnen ondersteunen. De grootste belemmering voor het bieden van ondersteuning aan pleegkinderen bij hun zingevingsvragen heeft volgens de respondenten te maken met een gebrek aan kennis over het thema ‘zingeving’ en de relevantie van aandacht hiervoor. Samengevat laat dit zien dat de respondenten zich niet bekwaam genoeg voelen op het gebied van zingeving bij pleegkinderen. Er komt niet uit de resultaten naar voren of er een

verschil is in behoeften van pleegzorgprofessionals in relatie tot het type zingevingsvraag van pleegkinderen.

Tenslotte kan uit de interviewresultaten geconcludeerd worden dat de respondenten er behoefte aan hebben dat de belemmeringen die de zij ervaren in hun werk om aandacht te hebben voor de zingeving van pleegkinderen en hen hierbij te ondersteunen weg worden genomen. De respondenten vinden het belangrijk om zingeving meer terug te laten komen in hun werk met pleegkinderen en daarom is er vanuit de respondenten behoefte aan scholing om hun kennis over zingeving te vergroten. Voor in de praktijk hebben de respondenten behoefte aan tools die door pleegzorgprofessionals ingezet kunnen worden bij gespreksvoering met pleegkinderen over zingeving, zowel voor jongeren als voor kinderen.

Eerder onderzoek heeft aangetoond dat eenieder behoefte heeft aan zingeving, omdat voldoende zingeving kan helpen bij het omgaan met en verwerken van traumatische of stressvolle gebeurtenissen. Voor pleegkinderen zorgt het praten over hun eigen levensgebeurtenissen ervoor dat zij hier betekenis aan kunnen geven. Pleegkinderen kunnen angst ervaren wanneer zij zoeken naar betekenis en zin in hun leven na de uithuisplaatsing. Een pleegzorgprofessional kan hun ondersteunen in deze belangrijke zoektocht. Toch blijkt er tot op heden weinig aandacht voor zingeving in de pleegzorg, onder andere doordat pleegzorgprofessionals onvoldoende bekwaam zijn met dit thema. Maar nog onbekend was wat zij nodig hebben om zich wel voldoende toegerust te voelen. Deels bevestigen de resultaten van dit onderzoek de bevindingen uit eerdere literatuur, maar daarnaast is dit onderzoek een aanvulling, doordat het inzicht geeft in de behoeften van pleegzorgprofessionals om de aandacht voor zingeving in het werk met pleegkinderen te vergroten en de ondersteuning bij zingevingsvragen van pleegkinderen te verbeteren.

Discussie

Uit de literatuurstudie kwam naar voren dat voldoende zingeving kan bijdragen aan het verwerken van en omgaan met traumatische of stressvolle gebeurtenissen (Kopacz et al., 2019; van Meerten et al., 2020; Wang et al., 2016) en een positieve invloed heeft op het mentaal welzijn (Cavanaugh et al., 2020). Deze punten worden niet genoemd door de respondenten. Wat opvalt is dat de respondenten uit dit onderzoek niet zo specifiek kunnen benoemen waarom aandacht voor zingeving belangrijk is zoals in de literatuur wordt gedaan, namelijk dat het hen na traumatische gebeurtenissen in hun jeugd of na de uithuisplaatsing kan helpen om dit te verwerken en weer opnieuw betekenis aan hun leven te geven zoals onderzoek van Park (2010) stelt. Voor de respondenten is het blijkbaar niet volledig duidelijk

wat zingeving kan betekenen voor de pleegkinderen waarmee zij werken en waarom aandacht hiervoor relevant is. Dit sluit aan bij eerder onderzoek, waarin naar voren kwam dat pleegzorgprofessionals onvoldoende kennis hebben over de relevantie van zingeving (Akkermans & Van Leeuwen-den Dekker, 2010; Hoenders & Braam, 2020).

De respondenten uit dit onderzoek gaven aan niet goed te weten wat zingeving is en wat daar dan onder valt. Ook ervaren zij meerdere belemmeringen bij het herkennen van en het begeleiden bij zingevingsvragen van pleegkinderen. Daarnaast is er bij de respondenten behoefte aan scholing. Dit laat zien dat de respondenten zichzelf onvoldoende bekwaam ervaren om te werken met de zingeving van pleegkinderen. Dit is in overeenstemming met het onderzoek van Blenkers & Groen (2008) waarin was vastgesteld dat professionals vaak niet bekwaam zijn om te werken met zingevingsthema's in de begeleiding bij jongeren. Ondanks dat het hier gaat om een verouderd onderzoek, blijkt dit tot op heden dus ook nog aan de orde.

Glavan et al. (2020) schreef dat zich steeds opnieuw een proces van identiteitsvorming kan voordoen na een (ingrijpende) gebeurtenis. Ook uit dit onderzoek blijkt dat veel pleegkinderen sinds de uithuisplaatsing kampen met vragen over hun identiteit. Mogelijk is voor deze pleegkinderen de uithuisplaatsing een ingrijpende gebeurtenis is, waardoor zij gaan nadenken over hun identiteit.

De literatuurstudie toonde aan dat nog niet bij alle pleegzorgprofessionals voldoende kennis is over zingeving (Akkermans & Van Leeuwen-den Dekker, 2010; Hoenders & Braam, 2020; Mulder, 2014). Dit blijkt ook uit de interviewresultaten van dit onderzoek. Als de respondenten wordt gevraagd welke zingevingsvragen zij terugzien bij pleegkinderen is het opvallend dat zij allerlei voorbeelden noemen van vragen en toch ook aangeven dat zij al deze vragen nooit beschouwen en definiëren als zingeving. Het lijkt er daarom op dat de respondenten gewoonweg de vragen opnoemen die zij zien bij pleegkinderen zonder dat zij zich er daadwerkelijk bewust van zijn dat dit zingevingsvragen zijn. De vragen van pleegkinderen worden door de respondenten dus wel herkend, maar dat dit onder zingeving valt is bij hen niet bekend. Dit geeft dan ook aan dat zingeving nog onvoldoende is ingebed bij de respondenten. Uit dit onderzoek blijkt ook dat een aantal respondenten aangeeft niet goed te weten wat onder zingeving valt en behoefte te hebben aan kennis over wat zingeving nu precies is. Hiermee valt te verklaren waarom pleegzorgprofessionals de vragen van pleegkinderen niet beschouwen of definiëren als zingeving, omdat ze niet voldoende kennis hebben over wat deze term inhoudt. Mogelijk is het voor de respondenten niet noodzakelijk om de vragen van pleegkinderen als zingevingsvragen te beschouwen en kunnen zij ook zonder deze definitie het pleegkind ondersteunen bij hun vragen.

In de literatuur worden vaardigheden voor de professional als open staan voor het pleegkind zijn/haar verhaal, niet oordelen, pleegkind stimuleren om een diepere laag aan te snijden en opbouwen van een vertrouwensband beschreven als belangrijk voor het communiceren over zingeving (Dijkstra, 2007; Hodge, 2022; Steenbakkers et al., 2016). Deze komen overeen met de in dit onderzoek door de respondenten als belangrijk beschouwde vaardigheden. Verder voegen zij hier nog vaardigheden aan toe als respectvol en eerlijk zijn over de mogelijkheden van de professional en oprechte interesse.

Uit dit onderzoek blijkt dat de respondenten over het algemeen dezelfde aanpak hebben, maar dat zij niet altijd zelf de ondersteuning bieden aan het pleegkind. Het zijn dus niet altijd de pleegzorgprofessionals die de begeleiding bij zingevingsvragen oppakken, maar zij zijn wel degene die de vragen moeten herkennen om vervolgens een pleegkind te helpen dit met zijn of haar pleegouders op te pakken of om een pleegkind naar de juiste hulp door te verwijzen. Volgens meerdere onderzoekers (de Baat & Lange, 2013; de Swart et al., 2016; Haans et al., 2009) is het de taak van de pleegzorgprofessional om te zorgen dat het kind zich zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen en zicht houdt op deze ontwikkeling. De respondenten uit dit onderzoek vervullen deze taak door de zingevingsvragen van pleegkinderen wel te herkennen, vervolgens het pleegkind en pleegouders stimuleert om dit samen op te pakken of externe hulp inzet voor het pleegkind, maar over het algemeen dus niet zelf intensief met het pleegkind en zijn/haar zingevingsvragen aan de slag gaat.

Mulder (2014) stelt dat er ondanks het belang van zingeving nog onvoldoende aandacht is voor de zingeving van jeugdigen binnen de jeugdzorg, waaronder pleegzorg. Dit komt ook naar voren in dit onderzoek. De respondenten gaven aan dat er te weinig aandacht is voor zingeving van pleegkinderen in hun werk en dat er in hun werk eigenlijk nooit over zingeving gesproken wordt. Dit zien de respondenten als een knelpunt. Overigens wordt dit onder andere mogelijk in stand gehouden doordat de respondenten zelf onvoldoende kennis hebben over zingeving en daardoor niet snel zelf het initiatief zullen nemen om aandacht te hebben voor dit thema.

Beperkingen van het onderzoek

Eén van de voordelen van kwalitatief onderzoek in de vorm van diepte-interviews is dat respondenten niet beperkt werden in de uitgebreidheid van hun antwoorden, zoals wel het geval zou zijn bij een vragenlijst. Bovendien was het door het doen van interviews mogelijk om door te vragen ter verdieping van de antwoorden (Flick, 2019).

Daarentegen, door kwalitatief onderzoek te doen zijn er inzichten verkregen over maar een kleine groep respondenten. Onderzoek stelt echter dat interviewstudies adequaat zijn tussen de twaalf en zeventien interviews (Francis et al., 2010). Er zijn bij dit onderzoek maar zes respondenten geïnterviewd, waardoor de validiteit van dit onderzoek beperkt is. Daarnaast ging het hier om een kortdurend onderzoek, wat de mogelijkheid beperkte tot het doen van meer interviews.

Doordat er voor dit onderzoek gebruik is gemaakt van een onderzoekspopulatie bestaande uit zes respondenten verdeeld over drie organisaties die werkzaam zijn in Noord-Nederland, zijn de resultaten niet generaliseerbaar zijn naar de gehele onderzoekspopulatie. Ook zijn alle respondenten vrouw en dat maakt dat niet bekend is of voor mannen dezelfde uitkomsten gelden.

Daarnaast kan deze manier van onderzoeken, diepte-interviews, een drempel zijn voor mensen om deel te nemen aan het onderzoek, bijvoorbeeld vanwege de tijd die het kost of omdat er in mindere mate sprake is van anonimiteit. Door een aantal respondenten werd ook teruggegeven dat ze de vragen soms als lastig ervaren en het ook lastig vonden om ter plekke allemaal voorbeelden te bedenken. Dit heeft mogelijk te maken met dat zij in hun werk niet bewust bezig zijn met zingeving, maar dit wel de centrale term was in het interviewinstrument.

Een aantal interviews zijn online afgenomen, door middel van beeldbellen. In de audio-opnames van één van de online afgenomen interviews zijn delen van het geluid weggevallen. Hierdoor was het transcript van dit interview onvolledig en is daardoor wellicht relevante informatie niet meegenomen in dit onderzoek.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Een aanbeveling voor vervolgonderzoek zou zijn om een grotere populatie pleegzorgprofessionals te onderzoeken. Het kan hierbij dan gaan om een grotere steekproef met respondenten uit heel Nederland, met zowel mannen als vrouwen. Op deze manier kunnen de resultaten van dat onderzoek wel gegeneraliseerd worden naar de gehele onderzoekspopulatie, namelijk pleegzorgprofessionals in heel Nederland.

Ook kan er voor vervolgonderzoek gekozen worden voor kwantitatief onderzoek in de vorm van een vragenlijst. Zo kan in een relatief korte tijd een zo groot mogelijke groep worden bereikt (Williams et al., 2022), zoals niet is gelukt in de vorm van dit onderzoek. Voor sommige mensen kan het ook een geruststelling zijn dat ze op deze manier anoniem kunnen blijven.

Aanbevelingen voor de praktijk

Voor de praktijk wordt aanbevolen om te investeren in de kennis van pleegzorgprofessionals over zingeving bij pleegkinderen. Het gaat hierbij dan om kennis over wat zingeving is in de vorm van een werkbare definitie en wat dit betekent voor pleegkinderen, hoe zingevingsvragen herkent kunnen worden en hoe zij het pleegkind hierbij kunnen begeleiden. Bij een werkbare definitie kan gedacht worden aan de definitie van Mulder (2014) met de verschillende lagen van zingeving. Daarnaast is er nog relatief weinig onderzoek gedaan naar zingeving in relatie tot de jeugdzorg. De verwachting is daarom dat hier in de toekomst nog meer onderzoek naar zal worden gedaan. Daarom wordt aanbevolen om kennis met betrekking tot zingevingsvragen en -behoeften van pleegkinderen bij pleegzorgprofessionals actueel te houden door regelmatig bijscholing met nieuwe kennis en inzichten vanuit de wetenschap aan te bieden aan pleegzorgprofessionals. Door middel van deze bijscholing blijven zij ook bewust van het belang van zingeving. Tenslotte kan er gewerkt worden aan tools voor pleegzorgprofessionals die zij in kunnen zetten met pleegkinderen om op een natuurlijke en eventueel speelse manier het gesprek aan te gaan over zingeving en hier aandacht voor te hebben. Het is belangrijk dat hierbij rekening wordt gehouden met en eventueel onderscheid wordt gemaakt in de verschillende leeftijden van de pleegkinderen.

Literatuurlijst

- Akkermans, C., & Van Leeuwen-den Dekker, P. (2010). Zingeving als onderbelichte dimensie in de maatschappelijke opvang.
- Blenkers, H., & Groen, E. (2008). Jeugdzorg 2008, toewijding of taboe? Zwolle: Vereniging voor Jeugd- en Kinderzorg.
- Cavanaugh, D. L., Sutherby, C. G., Sharda, E., Hughes, A. K., & Woodward, A. T. (2020). The relationship between well-being and meaning-making in kinship caregivers. *Children and Youth Services Review, 116*. <http://dx.doi.org.proxy-ub.rug.nl/10.1016/j.childyouth.2020.105271>
- CBS. (2021, 1 december). *Welk geloof hangen we aan? - Nederland in cijfers 2021*. Welk geloof hangen we aan? - Nederland in cijfers 2021 | CBS. <https://longreads.cbs.nl/nederland-in-cijfers-2021/welk-geloof-hangen-we-aan/#:~:text=In%202020%20rekende%2020%20procent,tot%20een%20andere%20religieuze%20groep>.
- De Baat, M., & De Lange, M. (2013). Pleegzorgbegeleiding. Kenniskring Pleegzorg en het Nederlands Jeugdinstituut. 1-68.
- De Swart, J., Roelofs, D., & Lieben, E. (2016). Samen de schouders eronder: samenwerken rondom pleegzorgplaatsingen. *Jeugdbeleid, 10*(3), 133–138. <https://doi.org/10.1007/s12451-016-0116-8a>
- Dijkstra, J. (2007). *Gespreksvoering bij geestelijke verzorging. Een methodische ondersteuning om betekenisvolle gesprekken te voeren*, Amsterdam: Boom.
- Feder, A., Charney, D., & Collins, K. (2011). Neurobiology of resilience. In S. M. Southwick, B. T. Litz, D. Charney, & M.J. Friedman (Eds.), *Resilience and mental health: Challenges across the lifespan*. Cambridge University Press.
- Flick, U. (2019). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE Publications Limited.
- Francis, J. J., Johnston, M., Robertson, C., Glidewell, L., Entwistle, V., Eccles, M. P., & Grimshaw, J. M. (2010). What is an adequate sample size? operationalising data saturation for theory-based interview studies. *Psychology & Health, 25*(10), 1229–1245. <https://doi.org/10.1080/08870440903194015>
- Glavan, B., Negru-Subtirica, O., & Benga, O. (2020). The Struggle to Find Meaning: A Mixed Methodology Study on Meaning-Making and Identity. *Emerging Adulthood, 8*(5), 367–372. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1177/2167696819841760>

- Goemans, A., Van Geel, M., & Vedder, P. (2015). Over three decades of longitudinal research on the development of foster children: a meta-analysis. *Child Abuse & Neglect*, 42, 121–134. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.02.003>
- Haans, G., Robbroeckx, L., Hoogeduin, J., & Beem-Kloppers, A. (2009). *Methodiekboek ouderbegeleiding bij roldifferentiatie: ouders helpen bij het invullen van de ouderrol na plaatsing van hun kind in een pleeggezin*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Haarman, J. (2019, juli 2). *Geestelijke verzorging en identiteitsvorming in de jeudzorg*. Groningen.
- Hodge, D. R. (2022). Children in foster care and spirituality and religion: practice guidelines and policy recommendations to optimize service provision. *Children and Youth Services Review*, 143. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2022.106694>
- Hoek, M. (2020, februari). *Zin in Jeugdhulp, effect van geestelijke verzorging in een behandelbedrijf*. Groningen.
- Hoenders, H. J. R., & Braam, A. W. (2020). De rol van zingeving in de psychiatrie: belangrijk, maar nog onduidelijk. *Tijdschrift voor psychiatrie*, 62(11), 955-959.
- Huber, M. (2019, 21 oktober). *Machteld Huber en de dimensie zingeving*. Institute for Positive Health. <https://www.iph.nl/kennisbank/machteld-huber-en-de-dimensie-zingeving/>
- Jackson, L. J., White, C. R., O'Brien, K., DiLorenzo, P., Cathcart, E., Wolf, M., Bruskas, D., Pecora, P. J., Nix-Early, V., & Cabrera, J. (2010). Exploring spirituality among youth in foster care: findings from the casey field office mental health study. *Child & Family Social Work*, 15(1), 107–117. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2009.00649.x>
- Jeugdhulp Friesland. (z.d.) *Geestelijke verzorging en zingeving - Jeugdhulp Friesland*. (z.d.). Jeugdhulp Friesland. [https://jeugdhulpfriesland.nl/over-ons/geestelijke-verzorging-en-zingeving#:~:text=Een%20geestelijk%20verzorger%20werkt%20anders,zelf\)vertrouwen%20en%20moed%20opleveren.](https://jeugdhulpfriesland.nl/over-ons/geestelijke-verzorging-en-zingeving#:~:text=Een%20geestelijk%20verzorger%20werkt%20anders,zelf)vertrouwen%20en%20moed%20opleveren.)
- Knippenberg, H. (2006). The changing relationship between state and church/religion in the netherlands. *Geographical Journal: An International Journal on Human Geography and Environmental Sciences*, 67(4), 317–330. <https://doi.org/10.1007/s10708-007-9060-5>
- Kopacz, M. S., Lockman, J., Lusk, J., Bryan, C. J., Park, C. L., Sheu, S. C., & Gibson, W. C. (2019). How meaningful is meaning-making? *New Ideas in Psychology*, 54, 76-81.

- Landsverk, J. A., Burns, B. J., Stambaugh, L. F., & Reutz, J. A. R. (2009). Psychosocial interventions for children and adolescents in foster care: Review of research literature. *Child Welfare: Journal of Policy, Practice, and Program*, 88, 49-69.
- Lee, J. H. (2019). Integration of spirituality into the strengths-based social work practice: A transpersonal approach to the strengths perspective. *Journal of Sociology and Social Work*, 7(2), 25-35.
- Merkus, J. (2023, 08 mei). *Vershil tussen kwalitatief & kwantitatief onderzoek | Voorbeelden*. Scribbr. Geraadpleegd op 27 juni 2023, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/kwalitatief-vs-kwantitatief-onderzoek/>
- Mitchell, M. B. (2016). The family dance: ambiguous loss, meaning making, and the psychological family in foster care. *Journal of Family Theory & Review*, 8(3), 360–372. <https://doi.org/10.1111/jftr.12151>
- Molenaar, W. (2014). De rol van de geestelijk verzorger bij Jeugdhulp Friesland. Utrecht: Masterscriptie Theologie
- Mulder, A. (2014). Op zoek naar zingevingsgerichte interactie in de jeugdzorg. *Psyche & Geloof*, 3, 167–182.
- NJi. (2023, 28 juni). *Cijfers over pleeggezinnen*. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/cijfers/pleeggezinnen>
- Oxhandler, H. K., Parrish, D. E., Torres, L. R., & Achenbaum, W. A. (2015). The integration of clients' religion and spirituality in social work practice: a national survey. *Social Work*, 60(3), 228–37.
- Park, C. L. (2010). Making sense of the meaning literature: an integrative review of meaning making and its effects on adjustment to stressful life events. *Psychological Bulletin*, 136(2), 257–301. <https://doi.org/10.1037/a0018301>
- Pleegzorg.nl. (2023a). *Wat is matching?* Geraadpleegd op 27 juni 2023, van <https://www.pleegzorg.nl/bibliotheek/14-matching/166-wat-is-matching>
- Pleegzorg.nl. (2023b). *Wat is pleegzorg?* Geraadpleegd op 27 maart 2023, van <https://www.pleegzorg.nl/bibliotheek/31-kennismaken-met-pleegzorg/1-wat-is-pleegzorg/3-wat-is-pleegzorg>
- Pleegzorg.nl. (2023c). *Team rond het pleegkind*. Geraadpleegd op 27 maart 2023, van <https://www.pleegzorg.nl/bibliotheek/34-samenwerken/18-samenwerken-met-instanties/171-team-rond-het-pleegkind>

- Pols, T. (2012). Zingeving bij het Leger des Heils: een handreiking voor werknemers. Afstudeerproject bij Christelijke Hogeschool Ede.
- Richtlijnen Jeugdhulp. (2019). *Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Geraadpleegd op 27 maart 2023, van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/pleegzorg/>
- Smaling, A., & Alma, H. (2010). Zingeving en levensbeschouwing: een conceptuele en thematische verkenning. In H. Alma, & A. Smaling (red.), *Waarvoor je leeft. Studies naar humanistische bronnen van zin* (pp. 17-39). Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Smit, J., & Smeets, W. (2018). De basismethodiek van geestelijke verzorging op handelingsniveau. *Psyche & Geloof*, 29(2), 86-95.
- Steenbakkers, A., van der Steen, S., & Grietens, H. (2016). 'to talk or not to talk?': foster youth's experiences of sharing stories about their past and being in foster care. *Children and Youth Services Review*, 71, 2–9. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2016.10.008>
- Steenbakkers et al. (2018) stellen dat pleegzorgprofessionals een belangrijk persoon kunnen zijn in het sociale netwerk van een pleegkind. Zij kunnen namelijk emotionele en praktische steun bieden en een gevoel van continuïteit en stabiliteit geven (Steenbakkers et al., 2018).
- Strijker, J. (2009). *Kennisboek pleegzorg*. Utrecht: Stili Novi.
- Tilma, J. (2012). *Zingeving bij jongeren in de jeugdzorg*. Masterscriptie Universiteit Utrecht.
- Van de Koot-Dees, D., Noordegraaf, M., & Reitsma, B. (2023). Child of two worlds: How foster care workers perceive their skills in dealing with worldview differences in foster care. *Child & Family Social Work*. <https://doi.org/10.1111/cfs.13037>
- Van Meerten, E., Dierx, J., & de Bot, C. (2020). Positieve gezondheid voor jeugdgezondheidszorgprofessionals. *Jgz Tijdschrift Voor Jeugdgezondheidszorg*, 52(1), 2–7. <https://doi.org/10.1007/s12452-019-00203-5>
- Verhoeven, D. J. (2014). *Zingeving bij jongeren in de behandelsetting*. Utrecht: Masterscriptie Theologie.
- Wang, Y., Gan, Y., Miao, M., Ke, Q., Li, W., Zhang, Z., & Cheng, G. (2016). High-level construal benefits, meaning making, and posttraumatic growth in cancer patients. *Palliative & Supportive Care*, 14(5), 510-518. [doi:10.1017/S1478951515001224](https://doi.org/10.1017/S1478951515001224)
- Williams, M., Wiggins, R. D., & Vogt, W. P. (2022). *Beginning quantitative research* (1st ed., Ser. The sage quantitative research kit). SAGE Publications.

Zeijlmans, K., López, M., Grietens, H., & Knorth, E. (2017). Matching children with foster carers: A literature review. *Children and Youth Services Review*, **73**, 257–265. <https://doi.org.proxyub.rug.nl/10.1016/j.childyouth.2016.12.017>

Bijlage 1. Informatiebrief respondenten

Informatie voor deelname aan wetenschappelijk onderzoek

Kenniswerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging, Jeugdhulp Friesland en Leger des Heils

Project: Behoeftenonderzoek Zingeving in de pleegzorg

Inleiding

Geachte heer/mevrouw,

Wij vragen u om mee te doen aan een wetenschappelijk onderzoek.

Meedoen is vrijwillig. Om mee te doen is wel uw schriftelijke toestemming nodig.

Voordat u beslist of u wilt meedoen aan dit onderzoek, krijgt u uitleg over wat het onderzoek inhoudt.

Lees deze informatie rustig door en vraag de onderzoeker uitleg als u vragen heeft.

1. Algemene informatie

Dit onderzoek is opgezet door de Jeugdhulp Friesland en Het leger des Heils i.s.m. Universiteit voor Humanistiek; en wordt uitgevoerd door Janneke Pol, onderzoeksstagiaire bij Jeugdhulp Friesland. Het project wordt gefinancierd door de Nederlandse organisatie voor gezondheidsonderzoek en zorginnovatie (ZonMw).

2. Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen **wat voor u van waarde en betekenis is in het werk en leven en hoe dit tot uitdrukking komt in uw zorg voor zingeving bij pleegouders en/of pleegjongeren;** als ook uw behoeften aan ondersteuning bij deze zorg. Met uw deelname aan dit onderzoek helpt u mee om meer inzicht te verkrijgen in wat er bij pleegouders speelt; en om de kwaliteit van zorg voor zingeving door professionals te verbeteren. De uitkomsten van dit onderzoek worden gebruikt om zorgverleners te scholen, zodat zij gevoeliger worden voor onderwerpen die u belangrijk vindt. Hierdoor zijn zij beter in staat hun manier van werken hierop af te stemmen.

3. Achtergrond van het onderzoek

Aanleiding voor dit onderzoek is dat er de afgelopen jaren steeds meer aandacht is gekomen voor zingeving- en levensvragen van mensen in de thuissituatie. In dit project willen we de kwaliteit en beschikbaarheid van begeleiding van mensen met zingeving- en levensvragen verbeteren. Cliënten, vrijwilligers, mantelzorgers, onderzoekers, opleiders en zorgverleners werken in dit project samen om dat te realiseren.

4. Wat meedoen inhoudt

Als u meedoet, houdt dat het volgende in:

Er wordt een diepte-interview met u afgenomen. Dat wil zeggen een gesprek met een onderzoeksstagiaire over wat voor u van waarde of betekenis is in uw werk en leven en hoe dit tot uitdrukking komt in de aandacht die u heeft voor zingeving bij cliënten en/of de begeleiding die u daarop biedt. Ook welke behoeften aan ondersteuning u heeft op dit terrein. Een bezoek duurt maximaal een uur. Het gesprek wordt opgenomen. Deze geluidsopname wordt uitsluitend gebruikt in dit onderzoek voor het nauwkeurig verwerken van de gegevens.

5. Mogelijke voor- en nadelen

Het is belangrijk dat u de mogelijke voor- en nadelen goed afweegt voordat u besluit mee te doen. Meedoen aan dit onderzoek heeft een aantal voordelen: U levert met het delen van uw ervaringen een bijdrage aan kwaliteit en beschikbaarheid van zorg voor zingeving in de thuissituatie. Meedoen aan dit onderzoek kan ook nadelen hebben: het kost u tijd en de besproken onderwerpen kunnen gevoelig voor u zijn.

6. Als u niet wilt meedoen of wilt stoppen met het onderzoek

Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. U kunt op elk moment uw medewerking aan het onderzoek stoppen. Ook kunt u op elk moment weigeren dat uw gegevens voor het onderzoek mogen worden gebruikt. U hoeft niet te vertellen waarom u wilt stoppen of niet wilt dat we uw gegevens gebruiken. Stoppen met het onderzoek heeft geen andere gevolgen voor u. Als u niet wilt dat uw gegevens in het onderzoek worden gebruikt, dan zullen we deze uit onze bestanden verwijderen en vernietigen. Als u stopt met het onderzoek of pas na twee maanden aangeeft dat u niet wilt dat we uw gegevens gebruiken, dan kunnen we uw antwoorden op de vragen van het onderzoek niet helemaal verwijderen, omdat we niet altijd meer kunnen achterhalen wie welke antwoorden gegeven heeft. Uw antwoorden worden dan alsnog in de resultaten van het onderzoek meegenomen, zonder dat iemand kan zien dat de antwoorden van u komen.

7. Vragen of opmerkingen over de uitvoering van het onderzoek

- Voor zover u als deelnemer van onderzoek vragen of opmerkingen heeft over de uitvoering van het onderzoek of als u een vorm van schade of ongemak ervaart vanwege het onderzoek kunt u in eerste instantie het beste contact opnemen met Nanske Wilholt, n.wilholt@uvh.nl, secretaris van de Raad van Advies van de Kenniswerkplaats en Hoofd Afdeling Onderzoek van de Universiteit voor Humanistiek;
- Voor andere vragen, zoals rondom de integriteit van het onderzoek of privacy, zie <https://www.uvh.nl/onderzoek/onderzoek-aan-de-uvh/vragen-deelnemers-onderzoek>.
- Als er nieuwe informatie over het onderzoek is die belangrijk voor u is, dan laat de onderzoeker dit aan u weten.

Bijlage 2. Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier

Kenniswerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging



Door dit document te ondertekenen, verklaart u het volgende:

- Ik heb de informatiebrief gelezen. Ook kon ik vragen stellen. De vragen die ik gesteld heb zijn voldoende beantwoord. Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik meedoe.
- Ik weet dat meedoen vrijwillig is. Ook weet ik dat ik op elk moment na het ondertekenen van dit formulier kan beslissen om te stoppen met het onderzoek. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.
- Ik weet dat sommige mensen mijn gegevens kunnen inzien. Die mensen staan vermeld in deze informatiebrief.
- Ik geef toestemming voor het verzamelen en gebruiken van mijn gegevens op de manier en voor de doelen die in de informatiebrief staan.
- Ik weet dat ik op elk moment inzicht kan krijgen in de over mij verzamelde gegevens.
- Ik geef toestemming voor het delen van de bewerkte gegevens voor toekomstig onderzoek. Deze toestemming kan ik op elk moment terugtrekken.
- Ik geef toestemming om mijn gegevens nog 10 jaar na dit onderzoek te bewaren.
- Ik wil meedoen aan dit onderzoek.

Naam deelnemer:

Handtekening:

Datum : __ / __ / __

Ik verklaar dat ik deze deelnemer volledig heb geïnformeerd over het genoemde onderzoek.

Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de deelnemer zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik hem/haar daarvan tijdig op de hoogte.

Naam onderzoeker (of diens vertegenwoordiger):

Handtekening:

Datum: __ / __ / __

De deelnemer krijgt een volledige informatiebrief mee, samen met een kopie van het getekende toestemmingsformulier.

Het ondertekende toestemmingsformulier kunt u sturen naar e-mailadres

zingevingpleegzorg@jeugdhulpfriesland.nl of afgeven bij de onderzoeksstagiaire die bij u langskomt.

Bijlage 3. Interviewinstrument

Wat komt aan bod in dit interview?

Thema	Deelthema	Tijdsindicatie
Introductie		10 minuten
1. Zingeving behoeften	A. Persoonlijke zingeving	30 minuten
	B. Zingeving in het werk	
	C. De rol van de eigen zingeving in de zorg voor zingeving bij cliënten	
2. Ondersteuningsbehoeften in de zorg voor zingeving	D. Aandacht voor en begeleiding bij zingevingsvragen	30 minuten
	E. Belemmeringen en knelpunten in de aandacht voor en begeleiden bij zingeving	
	F. Ondersteuningsbehoeften in de zorg voor zingeving	
Afsluiting		5 minuten

Introductie

- Bedanken voor deelname
- Voorstellen:
 - Onderzoeker vanuit de Rijks Universiteit Groningen en voer het onderzoek uit bij de Kenniswerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging.
- Uitleg van de achtergrond en het doel van het onderzoek:
 - We richten ons op uw ervaringen als persoon en professional in de pleegzorg.
 - Het interview gaat over de aandacht voor en begeleiding bij zingeving van cliënten ofwel pleegzorgouders en/of pleegkinderen. Zingeving gaat over wat de waarde of diepere betekenis is in ons leven. Dat kan (mede) bepaald worden door een godsdienst of levensbeschouwing, maar dat hoeft niet.
 - Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van uw eigen zingeving in relatie met uw werk en het in kaart brengen van ondersteuningsbehoeften als het gaat om het kunnen bieden van begeleiding bij zingeving aan cliënten.
- Praktische zaken (opname interview, uitwerking interview, toestemmingsformulier):
 - In het interview richten we ons op uw eigen ervaringen en behoeften. Er zijn geen goede of foute antwoorden op vragen.
 - Het interview bestaat uit verschillende onderdelen en duurt ongeveer 60 minuten.
 - Eerst willen we met u kort in gesprek over hoe zingeving een rol speelt in uw persoonlijke leven en uw professie. Daarna gaan we met u in gesprek over wat u nodig denkt te hebben om ruimte te kunnen bieden aan de zingevingsvragen van cliënten.
 - Toestemming audio-opname (wordt verwerkt tot geanonimiseerd verslag).

Audio - opname aanzetten

Gender	Man/vrouw
Leeftijd	
Type professional	
Aantal jaren werkervaring	
Migratieachtergrond	NL / anders nl:
Opleiding/ opleidingsniveau	

Leefsituatie	
Toestemmingsformulier getekend	Ja/nee

1. Zingeving behoeften

A. Persoonlijke zingeving

Itemlijst: Positieve Gezondheid (alleen itemcijfers van zingeving registreren)

<https://mijn-positieve-gezondheid.headease.nl/>

Vraag	Antwoord
1. Ik heb een zinvol leven	
2. Ik heb 's morgens zin in de dag	
3. Ik heb idealen die ik graag wil bereiken	
4. Ik heb vertrouwen in mijn eigen toekomst	
5. Ik accepteer het leven zoals het komt	
6. Ik ben dankbaar voor wat het leven mij biedt	
7. Ik wil mijn hele leven blijven leren	

Vraag 1 De eerste vraag uit de vragenlijst t.a.v. zingeving is: 'Ik heb een zinvol leven', daar heeft u ... op gescoord. Kunt u mij vertellen wat maakt dat het een ... is?/Wat maakt dat het een ... is en geen ...?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Vraag 2 Kunt u een of meerdere specifieke gebeurtenissen uit uw leven omschrijven die voor u van betekenis zijn geweest? (doorvragen met o.a.: wie, wat, waar, wanneer, hoe)

.....

.....

.....

.....

a. Feiten

.....

.....

b. Gevoelens

.....

.....

.....

- c. Identiteit (Hoe kijk je naar het leven? Wat je doet en waarom je bent geworden wie je bent? Wat is belangrijk in je privéleven/werk)

.....

- d. Spiritualiteit: (gebeurtenis(sen) in je leven die je gemaakt hebben toe wie je nu bent; wat is je overtuiging/waarde?)

.....

Vraag 3 Bent u in uw privéleven bezig met zelfreflectie? Zo ja, kunt u een voorbeeld noemen waarin dit naar voren kwam?

.....

B. Zingeving in het werk

Vraag 4 We hebben nu gesproken over uw persoonlijke zingeving en het volgende onderdeel gaat over de zingeving in uw werk. De ene persoon werkt als accountant, de ander werkt als leraar op een basisschool en u werkt als pleegzorgprofessional. Kunt u iets vertellen over welke persoonlijke drijfveren of motivaties u heeft om dit werk te doen?

.....

Vraag 5 Kunt u een of meerdere momenten in uw werk als pleegzorgprofessional beschrijven die voor u van betekenis zijn geweest? (wie waren hierbij; wat maakt dat het voor u van betekenis was?/ hoe zou u beschrijven dat de betrokkenen het hebben ervaren?)

.....

Vraag 6 Zijn er momenten dat u zichzelf vragen stelt over de zin van het leven naar aanleiding van wat u in uw werk meemaakt? Zo ja, kunt u zo'n moment beschrijven waarop dat gebeurde?

.....

Vraag 7 Zijn er ook momenten waarop u geen zin/waarde/betekenis in uw werk heeft ervaren? Kunt u dit/deze moment(en) beschrijven?

.....

Vraag 8 Zijn er momenten waarop de zin/waarde/betekenis die u in uw werk ervaart in het gedrang komt of dat u vastloopt in uw werk [denk aan momenten van moral distress]? Zo ja, wanneer gebeurt dat? Waar of waarin vindt u op zo'n moment houvast? Waar haalt u op zo'n moment kracht/inspiratie/hoop uit? (moral distress: je weet wat moreel gezien goed is om te doen, maar bent niet in staat/hebt niet de mogelijkheid om dat te doen)

.....

Vraag 9 Als u zo nadenkt over de rol van zingeving in uw werk als pleegzorgprofessional; hoe zou u die rol dan omschrijven; hoe groot of belangrijk is die rol?

.....

Voor interviewer: goed de nadruk leggen op het verschil tussen vraag 5 en 6. Dus bij vraag 5 rol van zingeving in het algemeen in uw werk en bij vraag 6 de rol van uw persoonlijke zingeving.

C. De rol van de eigen zingeving in de zorg voor zingeving bij cliënten

Vraag 10 We hebben gesproken over de rol van zingeving in uw persoonlijke leven en in uw werk. Welke rol heeft deze persoonlijke zingeving in het contact met pleegzorgouders en/of pleegkinderen?

.....

Vraag 11 Kunt u een of meerdere specifieke momenten benoemen waarbij u uw eigen zingevingservaringen mee heeft genomen in het werken met pleegzorgouders en/of pleegkinderen?

.....

(voor interviewer: hier doorvragen op zingeving pleegkinderen/ pleegouders)

Vraag 12 Als u nadenkt over uw eigen gedachten over zingeving en hoe dit helpend kan zijn in uw werk als pleegzorgprofessional, hoe zou u dat dan omschrijven?

.....

2. Ondersteuningsbehoeften in de zorg voor zingeving

Ondersteuningsbehoeften in de zorg voor zingeving bij cliënten; met wat voor type activiteiten kan aan deze behoeften worden voldaan.

We hebben het nu gehad over uw eigen zingeving op persoonlijk vlak en in uw werk. In dit tweede deel van het interview zullen we ons richten op de ondersteuning bij zingeving van pleegouders en pleegkinderen.

D. Aandacht voor en begeleiding bij zingevingsvragen

Vraag 13a Welke zingevingsvragen en -behoeften ziet u terug bij pleegouders? Kunt u een voorbeeld of ervaring noemen waarbij deze zingevingsvragen en -behoeften door u opgemerkt zijn?

.....

Vraag 13b En kunt u een voorbeeld/ervaring noemen over welke type zingevingsvragen en -behoeften u terug ziet bij pleegkinderen?

.....

Vraag 14 Kunt u een moment/meerdere momenten beschrijven waarop u de zingeving behoeften of -vragen van pleegouders en/of pleegkinderen herkende?

.....

Vraag 15 Kunt u benoemen welke houding u hierbij aannam? (relatievraag: Als ik de pleegouder of pleegkind zou vragen wat helpend was of wat u deed, wat zou hij of zij mij vertellen?) En op welke manier u begeleiding heeft geboden bij deze zingevingsvraag of -behoefte?

.....

Vraag 16 Als u merkt dat een pleegouder of pleegkind vastloopt in zingevingsvragen of behoeften, wat doet u dan? (met vastlopen bedoelen we; geen antwoord kunnen vinden op of niet voorzien worden in)

.....

Vraag 17 Verwijst u pleegouders of pleegkinderen wel eens door naar iemand die zou kunnen begeleiden bij zingevingsvragen? Zo ja, naar wie?

.....

Vraag 18 Heeft u het gevoel dat u aan de wensen en behoeften van pleegouders en pleegkinderen omtrent zingeving tegemoetkomt? Waarom wel of niet (kunt u een voorbeeld geven)?

.....

Vraag 19 Heeft het bespreken van deze wensen en behoeften bijgedragen aan het behalen van positieve resultaten?

.....

Vraag 20 Kunt u een voorbeeld geven waarin aandacht voor zingeving bijdraagt aan bescherming van het pleegkind?

.....

E. Belemmeringen en knelpunten in de aandacht voor en begeleiden bij zingeving

Vraag 21 Voelt u zich voldoende toegerust met kennis en vaardigheden om tegemoet te kunnen komen aan de zingeving behoeften van pleegouders en pleegkinderen? Waarom wel of niet?

.....

Doorvragen met (als respondent aangeeft zich wel/niet voldoende toegerust te voelen):

Wat mist u?

- Waar ervaart u belemmeringen in het herkennen van zingeving behoeften of zingeving vragen van pleegouders en pleegkinderen?

.....

- Waar ervaart u dan belemmeringen in de begeleiding van zingeving vragen van pleegouders en pleegkinderen?

.....

- Wat heeft u nodig om deze belemmeringen in het herkennen van en begeleiden bij zingeving vragen weg te nemen?

.....

Vraag 22 Bent u op de hoogte van het aanwezig zijn van een geestelijk verzorger binnen uw organisatie? Mocht deze aanwezig zijn, zou u dan een voorbeeld kunnen geven wanneer u deze zou inzetten of hebt ingezet?

(Indien niet bekend met geestelijk verzorger, uitleg geven: een geestelijk verzorger begeleidt de cliënt bij het vinden van eigen antwoorden, zin en levenskracht. De gesprekken kunnen opnieuw of meer hoop, (zelf)vertrouwen en moed opleveren. De geestelijk verzorger en cliënt bepalen samen hoe lang het contact duurt (Jeugdhulp Friesland).)

.....

F. Ondersteuningsbehoeften in de zorg voor zingeving

Vraag 23 Hoe kwam zingeving in uw opleiding of in nascholing aan bod? En lukte het om deze kennis toe te passen in de praktijk?

.....

Vraag 24 Wat voor vaardigheden zijn volgens u nodig om pleegouders en/of pleegkinderen in zingeving behoeften of zingeving vragen bij te staan?

.....

Vraag 25 Wat zijn uw behoeften als het gaat om training in het herkennen van en begeleiden bij zingeving vragen? Wat voor soort steun heeft u hierin nodig?

.....

Afsluiting

- Is er iets dat u nog graag kwijt wilt over het onderwerp?
- Hoe heeft u dit interview ervaren?
- Bedanken en afsluiten
- Opname uitzetten
- Nazorg en ruimte bieden voor wanneer het lastig en emotioneel is, via de projectleider, Gaby Jacobs, telefoonnummer 06 41959606, email: g.jacobs@uvh.nl en de geestelijk verzorger, Naomi van Dam, telefoonnummer op te vragen via Jeugd Hulp Friesland.

Bijlage 4. Codeboek

Code	Definitie
Aanpassen aan	Zingeving helpt bij het aanpassen aan een stressvolle of traumatische gebeurtenis
Betekenis geven	Zingeving kan betekenis geven aan stressvolle/traumatische gebeurtenis(sen)
Drijfveer/motivatie	Zingeving is een drijfveer of motivatie in je leven
Omgaan met uithuisplaatsing	Zingeving helpt bij het omgaan met de uithuisplaatsing
Omgaan met/verwerken van	Zingeving helpt bij het omgaan met/verwerken van stressvolle of traumatische gebeurtenis(sen)
Positieve invloed mentaal	Zingeving heeft een positieve invloed op mentaal welzijn
Alledaagse zingeving	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. alledaagse zingeving
Existentiële zingeving	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. existentiële zingeving
Geen behoefte	Pleegkind heeft geen behoefte om het over zingeving gerelateerde onderwerpen te hebben
Identiteit	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. identiteit
Levensbeschouwelijke zingeving	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. levensbeschouwelijke zingeving
Loyaliteit	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. loyaliteit
Puber	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen bij pleegkind in puberleeftijd
Reden uithuisplaatsing	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. reden van uithuisplaatsing
Religieuze zingeving	Zingevingsvragen en/of -behoeften of ervaringen m.b.t. religieuze zingeving
Zingeving niet specifiek	Zingeving komt niet specifiek als zingeving aan bod in werk of het wordt geen zingeving genoemd
Aansluiten	Aansluiten bij waar pleegkind mee bezig is/wat pleegkind bezighoudt
Erkenning geven	Gevoel van erkenning geven aan pleegkind
Externe hulp	Professional zet externe hulp in
Gevoel/vraag mag er zijn	Professional geeft pleegkind het gevoel dat zijn/haar gevoel of vraag er mag zijn
In gesprek gaan	Professional gaat met pleegkind in gesprek over zingevingsvraag of -behoefte
Levensgebeurtenissen bespreken	Professional praat over levensgebeurtenissen met pleegkind
Levenslijn	Professional maakt levenslijn met pleegkind

Ondersteuning bij antwoorden	Professional biedt ondersteuning aan pleegkind bij zoeken naar antwoorden op zingevingsvragen
Open houding Oppakken met pleegouder of andere naaste	Professional neemt een open houding aan Professional wil dat pleegkind zingevingsvraag of -behoefte oppakt met pleegouder(s) of andere naaste
Ruimte geven/luisterend oor	Professional geeft ruimte aan het pleegkind om hun verhaal te doen/biedt een luisterend oor
Uitleg geven/informatie geven	Professional geeft uitleg of informatie aan pleegkind m.b.t. zingevingsvraag
Betrokken Eerlijk zijn	Professional is betrokken bij pleegkind Professional is eerlijk tegen pleegkind over wat hij/zij wel en niet kan betekenen voor pleegkind
Interesse tonen/doorvragen	Professional is geïnteresseerd in verhaal van pleegkind en vraagt door
Niet-oordelende houding	Professional heeft een niet-oordelende houding over het pleegkind
Non-verbale signalen	Professional vangt non-verbale signalen op over hoe het gaat met het pleegkind
Open staan	Professional staat ervoor open dat pleegkind ervaringen wil delen
Respectvol Stimuleren	Professional is respectvol naar pleegkind Professional stimuleert pleegkind om diepere laag aan te snijden
Verbale signalen	Professional vangt verbale signalen op over hoe het gaat met het pleegkind
Vertrouwensband	Professional bouwt vertrouwensband op met pleegkind
Vrijheid spirituele kant	Professional geeft pleegkind vrijheid om spirituele kant te ontdekken/uiten
Begeleiding onbekend	Niet weten hoe begeleiden bij zingevingsvragen en -behoeften
Betekenis onbekend Frequentie	Niet (goed) weten wat zingeving inhoudt De frequentie van de contactmomenten tussen professional en pleegkind
Geen vertrouwen	Pleegkind vertrouwt professional niet/onvoldoende
Hoe aandacht onbekend	Niet weten hoe aandacht te hebben voor zingeving in het werk met pleegkinderen
Lastig om onderwerp zingeving te pakken te krijgen	Professional vindt het lastig om het thema zingeving te pakken te krijgen met pleegkinderen
Levensbeschouwing/religie	Professional denkt bij zingeving nog enkel aan levensbeschouwing en religie
Niet in opleiding	Zingeving niet in opleiding van professional aan bod gekomen

Onvoldoende toegerust	Professional voelt zich onvoldoende toegerust om pleegkind te ondersteunen bij zingevingsvragen of -behoeften
Persoonlijk domein	Professional ziet zingeving als persoonlijk domein van pleegkind en wil daar niet aankomen
Reflectie in opleiding	Professional heeft reflectie gehad tijdens opleiding
Relevantie onbekend	Professional weet niet wat relevantie van zingeving is
Te weinig aandacht voor	Er is te weinig aandacht voor zingeving van pleegkinderen in het werk van pleegzorgprofessionals
Verschillen gezinnen	Verschillen tussen biologische gezin en pleeggezin
Verschillende religie/verschillende kijk op het leven	Professional en pleegkind hebben beide andere religie of andere kijk op leven
Voldoende toegerust	Professional voelt zich voldoende toegerust om pleegkind te ondersteunen bij zingevingsvragen of -behoeften
Wel zingeving in opleiding	Zingeving wel in opleiding van professional aan bod gekomen
Behoefte aan meer kennis/verdieping	Professional heeft behoefte aan meer kennis/verdieping over zingeving
Behoefte aan tools	Professional heeft behoefte aan tools voor zingeving in praktijk
Behoefte aan training/scholing	Professional heeft behoefte aan training/scholing over zingeving
Bewustwording nodig	Professional heeft bewustwording over zingeving nodig
Hulp binnen casuïstiek	Professional heeft behoefte aan hulp binnen casuïstiek m.b.t. zingeving
Themadag zingeving	Professional heeft behoefte aan themadag over zingeving
Toepassen in de praktijk	Professional heeft behoefte aan meer kennis over hoe zingeving als middel in te zetten in praktijk
Vertaalslag maken naar zingeving	Professional heeft behoefte om te leren hoe je vragen van pleegkind kunt vertalen naar zingeving
